

VÄLIS-EESTI

Nr. 2

VEEBRUAR

1940

A.-S. Esimene Eesti Põlevkivitööstus

(end. Riigi Põlevkivitööstus)

Põlevkivitoodang 1939. a. 666.500 tonni (1938. a. 588.200 t.)

Toorõlitoodang 1939. a. 60.545 tonni (1938. a. 48.977 t.)

Juhatus ja müügibüroo:

Tallinn, Valli tän. 4-3, tel. 450-62 & 450-85. Telegrammid: „Peapõlevkivi“.

LUGEDES

«PÄEVALEHTE»

OLETE ALATI TEADLIK KODUMAA SÜNDMUSTEST

TUTVUSTAGE OMI LAPSI EESTI LASTE LOO-
MINGUTEGA TELLIDES NEILE LASTE AJAKIRJA

«LASTE RÕÕM»

«PÄEVALEHE» RAAMATUKAUPLUSTE

KAUDU ON TEIL VÕIMALIK SAADA KÕIKI EESTIKEEL-
SEID RAAMATUID, MAAKAARTE, LINNAPLAANE J. N. E.
KÕIGI EESTIS ILMUVATE AJAK. PEALE TELLIM. VASTUV.

TALLINNA EESTI KIRJASTUS UHISUS
TALLINN - EESTI PIKK T. 2

VÄLIS-LESTEN

Veebruar 1940.

Nr. 2

12. aastakäik

VABARIIGI PUHAKS

Andrus Roolah.

Romain Rolland kirjeldab oma „Beethoveni“ eessõnas maailma aastal 1903 järgmiselt: „Õhk meie ümber on raske. Vana Euroopa roidub läpases ja pahaks muutunud õhusfikus. Argipäevane materialism rusub lämmastavana mõtet ja aheldab nii valitsuste kui ka indiviidide tegevusjõu. Maailm lämbub madalas egoismis. Inimkond on nõrkes.“

Õhuvahetust oli tarvis. Ja see tuli — täis hoolimatut ürgjõudu ning purustamiskirge.

Maailma ajaloo-areenil lavastati miljonite statistide osavõtul kohutav vaatemäng. Peagu pool sajandit kestnud relvastatud rahu lõpetasid ootamatult revolvrüpaugud Sarajevos. Aastakümnete vältel oma kulminatsioonipunkti jõudnud pinge sublimeerus plahvatuses, mis lõi loitma heleda tunglana kogu maailma. Verduni viljakandvaid põlde laastasid tsivilisatsiooni ultramodernsed sahad — tohutud mürsud ja granaatide terasvihm, ning loomulikke pilvi asendasid mürgised gaasid. Marne'i korisevad sood olid küllastunud inimlaipadest ning Sarmaatia lõputa lumelagendikel asendasid teetähiseid külmunud sõdurite korjused.

Ja nii möödusid päevad. Kevadest sai suvi, suvest sügis ning sügisest talv. Aastad tulid ja läksid jällegi. Sõda aga kestis...

Võiks tahtmatult oletada, et inimesed olid tolles tohtus sõjaleeris peagu unustamas oma tavalist eraelu.

See ei olnud aga kaugeltki nii. Iga surve tekitab vastusurvet. Äärmisse seisu viidud pendel püüab liikuda tagasi oma lähteasendisse. Nii ka rahvaste kannatuse ja vastupidavuse amplituudil on oma piirid.

Sõdurite hall mass oli väsinud ja tülinud, tagala alatiste mobiliseerimiste ja rekvireerimiste kaudu tühjaks pigistatud. Sovinistlik propaganda oli kaotanud igasuguse mõju. Valitsused ning generaliteetid tegid jämedaid vigu. Ja nii algaski just rindelt rahulolematuse tont oma võidukäiku, nakatades peagi kõiki ühiskonna kihte.

Troonid varisesid ja igivanad dünastiad lõpetasid oma olemasolu. Algas tohtu rahvaste lagunemisprotsess.

Selle kolossaalse käärimismenetluse lõpptulemuseks oli rahvuskristallide tekkimine ja ilmumine ajaloo näitelavale.

Selle tulemuseks oli ka Eesti riigisünd.

Friedebert Tuglas on oma „Aja kajas“ kirjutanud järgmised read: „Süvenenud vaatleja näeks kaasjoont, mis algab faevaranal, vajub alla mustade udude peitu, ainult aeg-ajalt läbi pimedate pilvede paistes, et siis teisel faevaranal jälle tõusta. See oleks Eesti rahva poliitiline arenemisjoon, ta isikliku vabaduse, rahvusliku enesetunde ja riikliku iseseisvuse diagramm.“

Ja tööpoolest. Nagu kaugemas minevikus, nii ei ole ka iseseisvuse aja vältel olnud sujuv see tee, mida mööda eesti rahval on tulnud käia. Meil puudusid paljudel aladel praktilised kogemused. Kõik tuli luua algusest peale, sest mineviku pärandus oli väike, või polnud seda üldse. Sellest siis ka katsetusi ning mõnikord isegi ebaõnnestumisi. Kuid neist saadi üle, sest eestlane on võitlev rahvas ning oma ilusamad võidud on ta saavutanud töövõitluses.

Eesti elu on stabiliseerumas. Oleme saavutanud tasakaalu ja rajanud kindlad suunad nii poliitiliseks, majanduslikuks kui ka kultuuriliseks arenguks.

Elame praegu tõsisel ajajärgul. Meredel hulguvad sarvilised koletised — miinid, taevas on täis surmakülvavaid teraslinde ning maakamarat künnavad taas kahurimürsud. Meie vastatusrikkaks ülesandeks neil raskeil päevil on võimaluse vältimine, mis põhjustaks meiegi sattumist algava suurrahvaste heitluse purustavate hammasrataste vahele. Möödunud aasta suvel sõlmitud Eesti-Saksa mittekallaleitungi-lepingu ja sügisel Moskvas allakirjutatud Eesti ja Nõukogude Liidu vahelise vastastikuse abistamise paktiga peaksidki olema loodud püsivad alused praeguse rahvusvahelise kriisiolukorra läbimiseks.

Oma väliskohustuste korralik täitmine ja korrektne ning suveräänsele riigile kohane suhtumine teistesse rahvastesse — see on meie välispoliitiliseks programmiks. Eesti rahvale omane täpsus, kaine asjalikkus ja tõsine suhtumine endale võetud ülesannetesse on taganud ja tagab edaspidigi, et seda programmi ka täidetakse.

Käsilähes poliitilise eluga on arenenud ka meie majanduslik ja kultuuriline elu. Raskest sõjaajast hoolimata pole Eestis veel tekkinud nimetamisväärsset tööpuudust. Meie majanduslik ringkäik on kiire ja viljakas. Elav askeldus nurmedel ja väljadel ning kindlast töömeeleolust kantud pingerikas tegevus tehaseis — see on Eesti majanduselu pilt. Meie riigivõim teeb aga oma parima, et see pilt ka tulevikus ei muutuks.

Kui tänasel Vabariigi Pühäl heita põgus pilk minevikku, siis kerkib ühe probleemina meie silmade ette väliseestlaste küsimus. Meie kodumaa on pidanud viimase sajandi vältel suure osa oma rahvast asustama

väljapoole, peagu kõikidesse riikidesse üle kogu maailma. Väljarändamine oli tingitud töö ja uue eluaseme otsimisest, vahest ka uudis- ja seiklushimu rahuldamisest, aga peamiselt küll tõsisest tahtest luua uut elu, mis kodumaa tolleaegseis tingimuses oli pahatihti raskesti rajatav. Lahkusid sagedasti jõulised inimesed, kantuna energias, ettevõtlikkusest ja kindlast tahtest. Võrreldes meie rahva üldarvuga on väljarännanute arv tähelepanuvääriv: üle 300.000 inimese meie miljoni sajatuhandelise rahvaarvu juures on ka küllalt kaaluv selleks, et kõita kodumaa, tema valitsuse ja kõigi nende tähelepanu, kes mõtlevad oma rahva tulevikule ja saatusele.

On päris selge, et väliseestlased peavad pidama oma riikkondsust ja täitma lojaalsust kõigi nende riikide, valitsuste ja maade korra vastu, kus nad asuvad. Kuid peale riikkondsuse tunnete köidab neid eestlasi, kes asuvad uuel kodumaal, emamaaga veel hinge- ja vere-sugulustunded. Arvestades eeltoodut peaksid meie rahva ühised eesmärgid olema kantavad ja arendatavad ühiselt nii välis- kui ka siseeestlaste poolt. Rahvuslikud teadused, kirjandus, kunst, kõik vaimueluavaldused ja võitlused — need on meile kõigile ühised. Seepärast olgu sidemed Peipsi ranna ja Läänemere vaheliste nurmede ja niitudega tugevad. Küllap tunnete siis teegi, kes asute kaugete maade ja merede taga, kuidas siin tehakse tööd, kuidas siin mõeldakse rahvuslikku mõtet, kuidas siin elatakse Eesti elu.

Tänasel Vabariigi Pühäl korrakem aga taas Fr. Tuuglase sõnu: „Meie oleme noor rahvas. Meil on vähe traditsioone, kuid palju võimalusi. Meie jäljed kaovad pimedusse, kuid teed viivad valgusele. Meil ei olnud midagi minevikus, kuid meie päralt on tulevik — nii tõesti kui elame, nii tõesti ka usume seda!“

Ameerika ülikoolielu.

Gustav Müllerson.

Ühendriikide painduvas, demokraatlikus elulaiuses on paljudki asjad kõrvuti, mida mujal hoitakse kartlikult lahus. Kiriklikke, era- ja riiklikke ülikoole luuakse tihti kokku, nad mahutatakse ühte ja samasse kohta, ja pole reeglit, mis ütleks, missugune neist on parem. Kuulsad nimed nagu *Harvard* ja *Chicago* on eraülikoolid. Aga tahaksin siin kõnelda vaid riigiülikoolist, mida tunnen kõige paremini.

Iga osariik hoolitseb oma riigiülikooli eest, ja see ülikool asetseb tavalisti oivalises ümbruses mõnes väikelinnas. Kaugelt koguneb sinna noorsugu ja moodustab seal omaette maailma. Neil üliõpilastel ja üliõpilannadel on seljataga väga mitmekesine keskkool ja nad on ülikooli astumisel 17—18-aastased; nad on aga vaimselt nooremad kui nende samavanused euroopa kaasvõitlejad. Neid võtab esialgu vastu ainult ülikooli alam aste, nn. „college“. See kolledž on mingi vahepealne aste meie ülikooli esimeste semestrite ja meie nn. gümnaasiaalklasside vahel. Juba kolledžis tuntakse kirjandeid, hinnanguid ja eksameid semestri lõpul. Kuid alles kõrgemates klassides ja vanemates semestrites liitub stuudium ülikoolitegevusega. Nelja kolledžis veedetud aasta järele lahkub suur enamus üliõpilasi oma *B. A. (Bachelor-Arts)*-paberiga ja siirdub kas äriellu või õpetajaskonda. Rangelt sõelutud vähemus jääb ja pühendub tõelisele eristuudiumile.

Kõigest sellest tuleneb ülikooli mitte-euroopaline elulisus: üliõpilaste ja professorite juures näeme esinevat mitmekesist ettevalmistust ja tublidust. Ja ma olen tihti näinud, kui vähe tähtsust on väikesel eelharidusel, mis on omandatud pealegi mõnes kolgatatuges keskkoolis, hilisema ja otsustava tubliduse määramisel. On ju kõige rõõmustavam näha, kuidas noored mehed ja naised, kes tulevad kustki tundmatusest, mingil tõukel tuld võtavad ja siis äkki võitmatu tegujõuga end üles töötavad. Siis

ei ole neile ükski asi enam liig raske. Ma võiksin siin jutustada paljudest, kuid leppigem siiski vaid ühe juhtumiga, millega tutvusin möödunud aastal. Keegi pruunistunud mees, umbes 30-aastane, külastas — suurena ja kõhnana — minuga koos filosoofia ajaloo loenguid; ta äratas kohe kõigi tähelepanu oma teravmeelsete tähenduste ja küsimustega — muide, loengud muutuvad Ameerikas sageli kõnelusteks. Hiljem kuulsime, et ta üheksa aastat tagasi lahkus siit kolledžist, et teha tööd õilväljadel ja sadamates. Nüüd on ta enese kallal tundma õppinud filosoofia võimu; ja kui professor talle ütles, et filosoofia peaainena eeldab saksa ja kreeka keele oskust, asus ta ka kohe mõlema keele kallale, võides aasta hiljem lugeda kõike, mida oli vaja.

Ameerika ülikool on demokraatia sõjaleer, ja mitte ainult mõne seisuse või kutseliste erihuvide eesõigus. Sõjaleeri nimi on ladina keeles „*campus*“, ja seepärast kutsutakse ka ameerika ülikooli kogumit „*the campus*“. Iga riik on uhke oma „campusele“: terved linnad ilusaid valgeid hooneid kõrgete puude vahel, eeskujulike loodusteaduslike institutide, staadionide, supelbasseinide, spordi- ja mänguväljakute, õitsvate aedade ja varjuliste parkidega. Igal kevaldel külastab keskkooli viimane klass „campust“, seal siis korraldatakse spordi- ja muusikavõistlused ning elatakse rõõmsat laagrielu. Igal sügisel tulevad tagasi mehed ja naised, kes kunagi siin on õppinud, seega siis vilistlased, et pühitseda jälleenagemispidu, „homecoming“it“. Kõik üliõpilashooned on ehitud selleks kokkutulekuks, üliõpilasparaad ja jalgpallimäng kinnitavad siis seost ülikooli- ja riigielu vahel.

Ameerika rahvas usub ohvrimeelselt kasvatusse. Kuivõrra siinsed ülikoolid on arenemisvõimelised, seda näidaku Oklahoma näide: see noorim osariik loodi alles a. 1907 osariigina. Sellest ajast saadik on ta oma ülikooli arendanud tagasihoidlikust kolledžist Edela-

Ühendriikide juhtivaks õpistuks, milles praegu õpib üle 6200 üliõpilase. Selle ülikooli kirjastus on enesele nime teinud väljaannetega indiaanlaste üle, kelle viimaseks suureks pelgupaigaks oli Oklahoma. Ka ülikooli kunstikool on avaldanud tugevat mõju indiaanlaste kunstiaandekuse avastamisel. Võib märkida ka selle ülikooli teeneid Roosevelti valitsuse muutunud indiaanlaspoliitika alal.

Vahe Euroopa ja Ameerika ülikoolide vahel avaldub muuseas selles, et ameeriklastel pole usuteaduskondi. Selle asemel kogu nende avalik elu liigub usulistest vormides ja raamides. Iga akadeemiline aasta avatakse ja lõpetatakse lühida jumalateenistusega. Uutele üliõpilastele tutvustatakse mitmesuguseid kirikute õpetajaid ja ametikandjaid. Peale selle on kirikud liitunud ja peavad koos ülal „usundikooli“, mis seisab lõdvas ühenduses ülikooliga. Seal õpitakse piiblit ja kirikulugu, peetakse avalikke loenguid — keegi õpetatud rabi esindab vana testamenti. Ja kirikutel on kõigil oma ärksad üliõpilasgrupid, need moodustuvad tõsistest noortest inimestest, kes tahavad hoolitseda usu- lise ja sotsiaalselt õiglase elukorralduse eest. Ka mõned professorid võtavad väljaspool teenistust osa nende gruppide tegevusest.

Üliõpilaskond jaguneb gruppideks. Alles vanemates semestrites elatakse üksikult, sest siis vajatakse rohkem rahu ja vähem häirimist. Tuhanded kolledži üliõpilased aga moodustavad nn. vennas- ja sõsarkonnad: *fraternities* and *sororities*. Need elavad suurtes ühismajades, mis ringi ümber campuse moodustavad terved kvartaalid ja ehituslikult kuuluvad Ühendriikide vaatamisväärsuste hulka. Neis paleedes, keset ilusaid aedu, mida peavad korras hoidma „konnad“, hubaselt kodustes hallides hiiglaslike kaminatega elavad jõukamad koos oma „majaemaga“. Nende paleede kõrvale ehitab riik oma „*dormitories*“, eelkirjeldatuile sarnanevad majad, milles püütakse võimalikult vältida kasarmulisust, kus leiavad ulualust kehvemad üliõpilased; siingi valitsevad „majaemad“. Vennas- ja sõsar-

konnad moodustavad üleriigilised liidud, nii et iga liige kõikjal Ühendriikides võib üles otsida liidukaaslast ja võõraski linnas hõlpsasti leida seltskonda. Majad märgitakse kreeka alfabeedi tähtedega; need on mingi kreekakeelse kombelise vanasõna sõnade algustähed, ja seda vanasõna hoitakse saladuses kõigi mitteliikmete ees. Ka muidu leidub „saladusi“, mille teadasaamine nii mõnelegi on ta elu lapselikuks unelmaks. Kui keegi on liikmeks vastu võetud, siis tohib ta kanda väärtuslikku vennaprossi, mille ta kihlumisel kinnitab oma pruudi rinnale. Selliseid kihlusi pühitseb muidugi iga *fraternity* ja *sorority* suure väärikusega.

Selline romantika annab üliõpilaselule jumet ja ärevust. Aga peamiselt on *fraternities* kohaks, kus antakse „vendadele“ vajaline „lihv“, mida ju mitte kõik ei too kodunt kaasa; siin harjub ja karastub kokkuhoiumeel, mida ju, nagu iga teistki meelt, ohustab kampkondlus ja üksikisiku kergete meelsus.

Mul on olnud tihti juhus imetella, millise visadusega siinsed üliõpilasjuhid võitlevad oma ühingu ja pisiühiskonna säilitamise eest. Iga nädal leiab aset koosolek, kus jagu saadakse raskusist, kus algatatakse uusi asju ja avaldatakse ka laistust sellele, kes seda väärib. Väljaspool seda ühiskonda seisev isik ei näe neid muresid, sest väljapoole peab valitsema naeratav vaikimine. Iga *fraternity* peab seisma teataval tasemel, kui ta ei taha alla jääda võitluses olemasolu eest. Kui selline ühing läheb kombelõdvaks, kaotab oma nime või krediidi, siis ei leia ta enam uusi kaasvõitlejaid ja peab kaduma. Ka õpingutulemused on tähtsad, need avaldatakse kõik campuse ajakirjas.

Peale nende kinniste ühingute leidub muidugi veel vabu seltse: seal etendatakse muusikat, laulu, malet, seal arutatakse avalikke küsimusi, tulevased kirjanikud käivad koos, et ette lugeda oma katsetusi. Sügisel ja kevadel sõidetakse ka metsa, korraldatakse piknikke: lõõmava tule ümber sirava taeva all olen minagi nii mõnigi kord rõõmu tundnud lõbusatest üliõpilasnaljadest.

Üliõpilaskond ja Välis-Eesti.

Herbert Haljaspõld.

Küsimus, mille valgustamisele ma siin asun, on juba päevakorraks tõstetud. Minu enese poolt „Postimehes“ 25. novembril 1939. Kui ma nüüd sama küsimuse juurde asun uues sõnastuses, siis teen ma seda põhjusel, et loen Välis-Eesti liikumise parema organiseerimise mõttes vajaliseks kõigi meie vaimustusjulgete ringkondade, eriti aga üliõpilaste, töölerakendamist.

Seda küsimust võiks nimetada ka teisiti: Välis-Eesti liikumise juhtide järelkasvu küsimuseks. Sest on tõde, et meie Välis-Eesti Ühingu tõukel tekkinud vastava liikumise kandjateks on isikud, kes kunagi ise on olnud väliseestlased, s. o. elanud võõrsil. Peamise kontingendi juhtivaid inimesi selle liikumise alal on andnud endise Venemaa eestlus, eriti vanas Venes õppinud haritlaskond. Hiljem on lisandunud, kuid vähemal määral, neid, kes oma hariduse on toonud Lääne-Euroopast või siis Põhja-Ameerikast.

Isiklik läbikäimine professorite ja üliõpilaste vahel, ka neis ühingutes, kuulub juba ülikooliellu, ja mõned professorid võtavad üliõpilasi kord nädalas vastu oma erakorterites.

Campuse kogu sotsiaalne elu allub ühele ülikooli mees- ja ühele naisametikule, kus on väga heapalgised üliõpilasnõuandjad. Need nõuandjad täidavad oma ülesandeid noorsookohtunike, lahendavad tülküsimusi tööandjate ja töötavate üliõpilaste vahel, sest juhtub tihti, et üliõpilased teevad mingit tööd, et sellega end vee peal hoida. Ka seksuaalraskustega minnakse tihti nõuandja juurde. Üliõpilasnõuandja täiendab kutselist haridust moraali suunas.

Profssoritegi keskel on rohkem avalikku tegevust ja seltsielu kui Euroopas. Igas campuses leidub fakulteedi klubihoone, kus kohatakse kõige mitmekesisematel põhjustel: teaduslikud ja poliitilised loengud vahelduvad teede, pallide, pidudega; ka tullakse lihtsalt, et mängida ajakirju. Klubihoonesse majutatakse ka kuulsad külalised, kõnemehed ja kunstnikud.

Nüüd, kus eesti noored oma lõpliku hariduse omandavad peamiselt, kui mitte ainult, kodumaa pinnal, ähvardab neis kustuda huvi ka Välis-Eesti kui niisuguse vastu. See aga ohustab Välis-Eesti liikumise juhtide järelkasvu.

Ent meie kui väikerahva elus on suurima tähtsusega, et ei vaibu huvi meie väljarännanute, väliseestlaste vastu, keda on pealegi kogu viiendik meie rahvaarvust. See rahvuslik liikumine vajab üha tulisemat süvendamist, vajab uusi energilisi juhte, kes aegade tülles oleksid suutelised asendama vanemaid, ja tehtud tööd jätkama, niihästi kohapeal kui ka võimaluse korral välismaa oludes.

Seepärast on vajalik, et meie üliõpilasorganisatsioonid võtaksid Välis-Eesti liikumise oma südameasjaks, luues oma organisatsioonides ja vilistlaskogudes aluse Välis-Eesti päeva iga-aastaseks pühitsemiseks ja loodame seda juba 1940. aasta Välis-Eesti päeval — novembrikuu viimasel laupäeval, s. o. 30. novembril. Ka on vajalik, et meie üliõpilased, meie kõigi paremate püüete lootus, võtaksid osa vastavate ühingute ja asutiste tegevusest. Meie loodame, et pole võimatu igas üliõpilasorganisatsioonis kasvõi erirakukese loomine selle olulise tähtsusega küsimuse viljelemiseks.

Eriti südamelähedane peaks see küsimus olema neile üliõpilasorganisatsioonidele, kes kunagi on rajatud võõrsil, väljaspool kodumaad, kes aastakümneid tegutsesid võõrastes oludes ja valmistasid siiski Eestile rahvuslikke tegelasi, ühingutes, kus on praegugi veel elavad — vilistlaste kaudu — Välis-Eesti liikumise pühad traditsioonid. Peale noorema ja end Välis-Eesti korporatsiooniks nimetava „Vainla“ on meil selliseid organisatsioone mitu, mis pealegi kuuluvad meie auväärsemate üliõpilaskonventide hulka. Meie näeme siin üliõpilasselts „Põhjalat“ ja korporatsioon „Rotaliat“ Peterburist, korporatsioon „Vironiat“ ja Riia Eesti Üliõpilaste Seltsi järglast „Liivikat“ Riist. Ja leidub ehk teisigi, kuhu hiljem on koondunud Moskvas, Kievis, Harkovis, Varssavis, Tomskis ja Kaasanis õpinguid lõpetanud mehi. Nemad vähemalt peaksid selle töö kuulutama omaks ja ergutama noori oma huvi ja energiat rakendama sellel rahvuslikult väga tähtsal tegevusväljal.

Uputuspilte Hiinast.

Inglise ja saksa kontsessiooni piiril Tientsinis. Esiplaanil näha inglise hiinlastest-politseinikut. Ülesvõtte tehtud saksa kontsessiooni poolt.

Sõjaaegne Tientsin.

Väliseestlase elamusi Hiinas.

E. Mein.

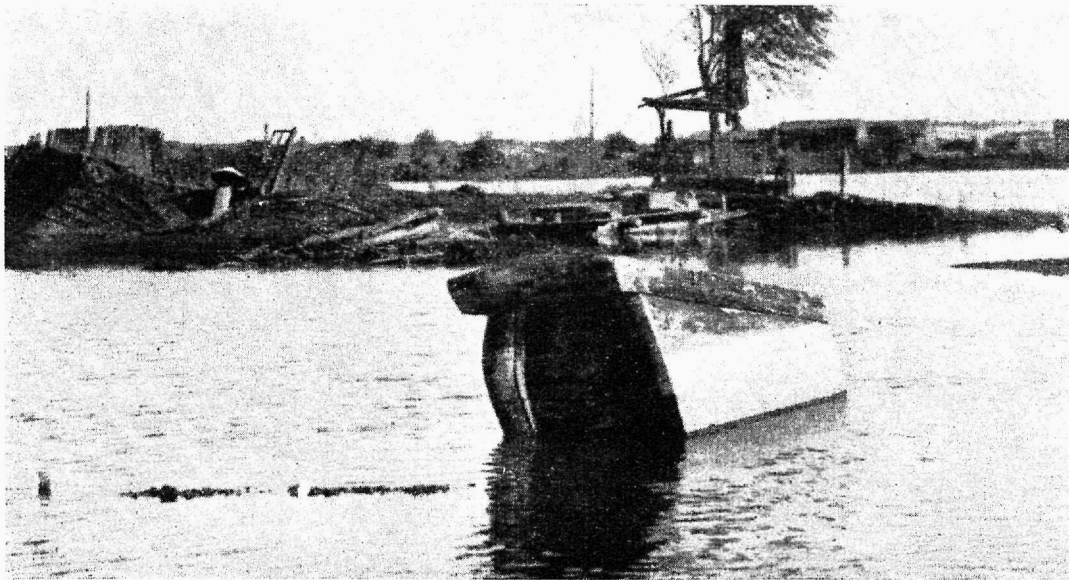
Minu sõit Hongkongist Tientsini toimus enne suuri sündmusi Põhja-Hiinas. Viisa Tientsini sain võrdlemisi kergesti Šanghais, kus läbisõidul peatusin nädala. Kuid nädal hiljem oli eurooplastel juba peagu võimatu pääseda Põhja-Hiinasse. Juuli teisel poolel 1937 kostsid esimesed paugud Marco Polo silla juures Pekingis. Sellest on möödunud juba peagu 2½ aastat, kuid veelgi ei ole näha lõppu Jaapani-Hiina „konfliktile“.

Mul tuli läbi elada ärevaid päevi Tientsinis 1937. a. lõpus. Jaapani sõdureid ning sõjaväe veoautosid võis tänavatel näha vedamas aerodroomile suuri laadungeid lennukite ja pomidega, kust lennukid tõusid õhku Pekingi suunas. Ehkki Pekingis „konflikt“ oli juba alanud, polnud Tientsinis relvadega väljaastumisi hiinlaste poolt. Ühel ööl aga korraga kostsid paugud hiina-linna poolt, ning varsti ka vaksali juurest. Kuna minu töökoht asub itaalia kontsessioonil, mis on mitte väga kaugel vaksalist,

tuli mul selleks, et pääseda töölt tagasi vene kontsessioonile, mööduda ka vaksalist. Seega ei võinud olla juttugi koju pääsemisest. Tuli oodata päikesetõusu ning püsside-ragina vähenemist.

Varsti ilmusid majade kohale, madalalt lennates, Jaapani üheistmelised luurelennukid ning itaalia kontsessiooni tänavail hakkasid liikuma haavatud Hiina sõdurid itaalia laatsareti suunas. Itaalia kontsessiooni sõjajõud tankidega olid asunud tänava nurkadele kontsessiooni piiril, et taganevaid hiinlasi mitte lasta kontsessioonile. Lõunaks oli vaksali ligidal lahing lõppenud, hiinlased pidid taganema.

Hiina sõdureil erilist indu sõdimiseks ei ole. Seekord Tientsinis nad hirmuga viskasid relvad maha, kiskusid seljast mundri ning põgenesid peagu alasti, et aga jaapanlased neid ei tunneks ära sõduritena. Muidugi mitte kõik neist pole niisugused. On ka häid, väljaõpetatud väeosi.

Uputuspile Hiinast.

Hiina puusärk voolust aetuna. Hiinlased ei mata surnuid maasse, vaid jätvad maa peale, kus need teatava aja seisavad. Pärast kuhjatakse muld peale, nii et tekib kungas. Rikkamad teevad puusärgile ümber telliskivist katte, jättes peapoolse otsa lahti, et vaim saaks sisse ning välja käia.

Kontsessioonid piirati traattõketega, peale eurooplaste ei lastud kedagi läbi. Elasin toorkord vene kontsessioonil, otse inglise kontsessiooni vastas, teispool jõge, ning sidet pidasid nende vahel kaks lootsikut.

Vene kontsessioon oli juba ammu hiinlastele tagasi antud, seega seal oli ka Hiina politsei, ja samuti ka saksa kontsessioonil. Seetõttu siis uulitsatelt kadus ka politsei ning meid ei kaitsnud keegi. Vene kontsessioonil, kus elas palju venelasi ja ka sakslasi, otsustati asutada „omakaitse“ ning öösi patrullida tänavaid. Paari päeva pärast aga olid jaapanlased juba linnas peremehed ning tänavaile ilmusid nende patrullid. Hiljem asendasid neid jaapanlaste poolt pandud hiina politseinikud, relvadeta, kes muuseas olid kohustatud ka jaapani sõdureile au andma.

Tientsini lennuväli asub linnast paar kilomeetrit eemal, tee sinna on väga halb, seepärast jaapanlased otsustasid ehitada uue aerdroomi linnale lähemale. Paras koht selleks leiti vene kontsessioonil, ja otse minu elamu ligidal. Aeti kokku sajad kulid (mustatõelised) ning hakati lennuväljaks maad tasandama.

Varsti kerkisid kohale juba ka tsinkplekist aagaarid ning parandustöökojad. Uuelt lennuväljalt hakkas tõusma õhku suuri pommilennukeid ning vähemaid kuulipildujatega. Nende tee suundus enamasti üle minu elukoha, nii et tihti võisin kuulda järjest suurenevat mürinat, mille järel ilmus peakohale madalalt lendav sõjalind. Mu tuttavad juba hoiatasid mind ja soovitasid muuta elukohta, sest kui tulevad Hiina lennukid ja hakkavad lennuvälja pommitama, võib mul minna haprasti. Ent ükski hiinlane Tientsini kohale ei ilmunud.

Algul jaapanlased öösiti valgustasid helgiheitjatega taevast, otsides Hiina lennukeid. Hiljem nad loobusid sellest. Jõel sageli võis näha sõdurite ja hobuste laipu, mida vool viis allavett.

Pikapeale linn jäi vaiksemaks, rahvas hakkas unustama sõjahirmu.

Vene kontsessioonil asusid jaapanlased ehitama tänavraudteed, mujale aga, kus iganes oli tühja kohta, kerkis nende sõjaladusid, kuhu siis tõmmati ümber okastraat. Nõnda oli varsti kontsessioonil raske liikuda, tänavad olid suletud ja elanikud hakkasid kolima inglise ja saksa kontsessioonidele. Tuli ka minul ära ko-

lida, sest et öösi koju tulles pidin läbima jaapani vahiposte.

Peagi lõid jaapanlased uue Põhja-Hiina valituse ning lasksid käibele uue raha, „Federal Reserve“ pangatähed. Euroopa riikide pangad seda raha ei tunnustanud, sest sellel puudus kate hõbedas või välisvaluutas.

Sellepärast jaapanlased, karistusega ähvardades, sundisid hiinlasi uut raha vastu võtma. Vanale rahale, mille väljaandjaks olid „Bank of China“ ja „Bank of Communication“, määrati tähtaeg, mille kestel rahvas pidi selle ära vahetama jaapani pankades dollar dollari vastu. Hiljem oluks vana raha 30% odavam uuest ning järgmise, määratud tähtaja möödumisel lubati see tunnistada hoopis maksusetuks. Ainult ameerika ja inglise pangad veel ikka ei tunnustanud uut raha ning müüsid Ameerika dollareid ja Inglise naelu ainult vana raha vastu. Äritehinguis uue ja vana raha kursid kõikusid kaua. Kaua oli uus raha 5—10% odavam, siis tõusis vana kuni 30% kallimaks, ning praegu on see 5—10% odavam uuest rahast. Jaapanlased ei saanud pankasid uut raha vastu võtma sundida teisiti kui andsid määruse, et väljaveoluba tähtsamatele ainetele antakse vaid siis, kui ost-müük on sõlmitud Federal Reserve panga kaudu ning teatava kindla kursiga.

Sõja tõttu hakkas Hiina dollar („Bank of China“ pangatähed) langema, ning endisest ennesõjaaegsest kursist, 3,40 Ameerika dollarit ning 16,80 Inglise naela vastu, alanes ta kuni 20 dollarini 1 Ameerika dollari ning 80 dollarit 1 naela vastu. Praegune kurss on 12 dollarit 1 Am. dollari ja 46 dollarit 1 naela vastu.

Selline langus jaapanlastele ei meeldinud, ja nad määrasid kindla kursi, 4,20 dollarit 1. Am. dollari vastu. Selle kursi eest siis pidid kaupmehed müüma välisvaluutat pangale, et saada luba kaupa välja saata. Tehinguid aga kogunes väga vähe. Kogu aja kestab inglaster jaapanlastega vägipulga vedamine kontsessioonide pärast. Osalt nimelt valuutavastolude pärast piirasid jaapanlased lõppeks prantsuse ja inglise kontsessioonialad traataiaga, ning jätsid neile ainult mõned läbikäigupunktid.

Esimene kord sulgesid jaapanlased kontsessioonialad 1938. a. detsembris, kuid väga kaua see ei kestnud. Teist korda järgnes sulgemine 1939. a. kevadel, ning on kehtiv praegugi. Kõige

rohkem kannatavad selle all hiinlased, nende järel inglased, ning lõppeks ka venelased.

Inglasterga tegid jaapanlased sada imet: otsiti neil keelatud asju suust ja juustest, lasti neid riidest lahti võtta, saapadki jalast ära võtta, siis tundide viisi oodata jne. Eksikombel juhtus niisugune lugu ka ühe sakslannaga ning see läks kohe kaebama, kuid muidugi tagajärjetult. Venelasi aga koheldi nii, nagu parajasti juhtus näitama poliitiline kraadiklaas N. Vene-Jaapani vahel.

Hiinlased aga praegugi ootavad tundide kaupa läbilaskmist kontsessioonialadele. Korra lasti läbi 10 inimest tunnis, nüüd 40, ja neile, kes jäävad ootama läbilaskmist järgmisel päeval, lüüakse käsivarrele tempel, et nad järgmisel päeval saaksid läbi esimestena.

Toiduaineid lubatakse kontsessioonialadele ainult piiratud arvul. Kontrollimisel tuleb kogu kraam veoautolt maha laadida, siis jälle uuesti peale laadida. Munad laotakse üksikult korvist välja ning siis jälle tagasi. Piima suvel üksvahe kontsessioonialadele ei toodudki, sest jaapanlased nõudsid, et piim pudelitest kallataks teistesse, ning seejuures lasti tundide viisi oodata. Kui küsiti, miks nad seda nõuavad, siis vastasid jaapanlased, et piimapudelites võivad peituda pommid. See muidugi oli pilkeks üteldud.

Evin töökohalt passi, mille väljaandjaks on jaapani žandarmerii. Selliseid passe on välja antud kõigest 200, sellega võin ka öösi liikuda läbi tõkete. Rahvusvahelisel sillal tõkked suletakse kell 11 õhtul ning avatakse kell 5 hommikul, kuid teised läbilaskepunktid suletakse juba kell 9 õhtul, misjärel ei lasta läbi hingegi.

Traattõkete tõttu on ka toiduainete hinnad kontsessioonialadel peagu poole kallimad kui teistes linnaosades.

Asutasid jaapanlased Põhja-Hiinas veel nn. „Vene kommunismi vastase komitee“, kes pidi võitlema enamlaste vastu ning sõeluma läbi vene emigrandid, et lahutada enamlasi valgest. Komitee etteotsa määrasid jaapanlased essaul Pastuhini, peanõunikuks aga major Taki (jaapanlase). Komiteele üüriti maja saksa kontsessioonialal ning siis hakkas sealt sadama kärke ja korraldusi kui rahet. Paljugi nurinat tekitas see asutus vene emigrantide seas, kuid alistuma nad pidid, sest neil, kes sõna ei kuulanud, võeti ära registratsioonipass. Suuremad vastuhakkajad püüti väljaspool inglise ja prant-

Veeuputus Tientsinis.

Tänaval näha hiinlasi liikumas omatehtud paadis.

suse kontsessioonialasid kinni ning saadeti Jaapani laevadel Šanghaisse.

Asutati veel ka väeosad vene emigrantidest, kus igäüks kannab selle väeosa mundrit, millises ta varem teenis. Siamaani olid need mehed relvadeta. Äsja andsid jaapanlased neile paar väikest välisuurtükki ilma padruniteta ning vanad püssilõugud samuti ilma padruniteta. Paraadipäevadel nüüd võib näha Tientsini tänavail sõdureid marssimas ennesõjaaegsetes mundrites. Vene juudid aga on koondatud eraldi-väeüksuseks, kuna neid ei peeta küllalt ustavaiks Vene-Jaapani sõprusideele. Pärast paraadi suvatsevad nii venelased kui ka juudid paraadiplatsil alati marssida kuni inglise kontsessiooniala väravateni, ning igakord sulgeb inglise politsei väravad nende nina ees.

Olgu tähendatud, et vene valgete ideele Põhja-Hiinas inglased suhtuvad eitavalt, ning nendele venelastele, kes on inglise munitsipaalteenistuses, nad keelasid astuda „Moskva peale minejate“ hulka. Seetõttu niisuguste venelaste seisukord oli täbar: kui mees ei registreeri end venelaste juures ning ei käi nende õppustel, võetakse ära registratsioonikaart jaapanlaste poolt, vastasel korral jälle võis mees teenistuse kaotada inglaste juures.

Sügisel tabas Tientsini uus õnnetus uputuse näol. See hädaoht ähvardab linna igal aastal, kuid seekord oli see suurimaid.

Tientsinist jookseb läbi mitte väga lai jõgi, Hai-Ho, savikarva läbipaistmata veega. Suvel on see ülemjooksul kaunis madal. Linnast kuni mereni süvendatakse seda, et laevad pääseksid linnani. Maa on Põhja-Hiinas savipõhjaga ning ei lase vihmavett läbi. Seetõttu pärast iga suuremat vihmastu vesi jões tõuseb. Põhja pool Tientsini on jõe ehitatud suured tammid, milledega üleliigset vett, mis ei mahu ära jooksma jõge mööda, kinni peetakse. Igal aastal sügissuvel tõuseb kartus, et jõgi hakkab uputama kaldaid ja voolab linna tänavale. Seetõttu ka läinud sügisel hakati jõekallast kindlustama mullakottidega. Ja kuna mullu suvel olid eriti suured vihmajärgid põhja pool Tientsini ning Pekingi ümbruses, siis tulemuseks oli see, et vesi jões kiiresti tõusis. Tammide taha kogunes vett seevõrra, et juba kardeti, et tammid ei pea enam vastu. Jaapanlased siis asusid kulide abil tammisid kindlustama ning kõrgendamata.

Linnas kardeti, et vesi võib linna voolata otse jõest, kuid häda tuli teisest suunast. Ülalpool linna suur tamm ei pidanud vastu ning vesi ujutas üle linna ümbruse ning tänavad. Poole päevaga oli vesi tänavatel rinnuni, madalamatel kohtadel koguni üle pea. Tööleminekust ei saanud olla juttugi. Majades kustus elekter, sest ka elektrijaam oli üle ujutatud. Tuli istuda kodus. Järgmisel hommikul oli juba näha vees

Tänav Tientsinis vee all.

Kinoteater „Empire“, kus vesi ulatus üle pea.

liikumas hiinlasi, kes ustest ning laudadest parvedel müütasid küünlaid ning toiduaineid, peamiselt konservitud kaupa. Hinnad muidugi olid kahekordsed.

Minu õnneks tuli allkorralt, kus vee tõttu elada ei saanud, meie korterisse teisele korrale vene perekond, kelle toitja teenis karusnaha ekspordi äris. Neile valmistati äri poolt lootsik ning nendega siis sain minagi liikuda. Pärast-poolle ilmus paate tänavatele rohkem ning veost eest kuiva linnaossa, või kuhu aga keegi soovis, pidi soovija maksma 1 kroon (Eesti raha väärtuses) tunnis.

Õnneks oli vesi soe, ning ka ilmad olid soojad, sageli tuli vees liikuda põlvini, enne kui võis leida lootsiku koju tagasisõiduks. Kui oli tarvis minna kuhugi, siis tuli sageli kaua oodata, kuni juhtus mööduma vaba lootsik.

Varsti hakkas vesi jões värvi muutma ning lehkama. Võis näha uppunud hiinlasi, koeri ning kasse voolust aetuna liikumas tänavail. Neid muidugi koristati võimalikult kiiresti või lükati vaba vooluga allajõe. Samaselt, „mere kombel“, maeti ka paar surnud eurooplast, sest ka kalmistud siis olid vee all.

Üle kuu aja juba püsis vesi nõnda linna tänavatel, kuni see lõppeks, suurest tuulest aetuna, siiski hakkas alanema. See alanen niikaugele, et kontsessioonide valitsused otsustasid ehitada

ümber kontsessiooniala mullakottidest valli, mis võimaldaks vett välja pumbata. Iga kontsessioon ehitas eraldi valli oma kontsessiooniala ümber. Ka inglise kontsessioonil, kus elan, oli lõppeks vall valmis ning pumbad üles seatud. Siis aga tõtsid jaapanlased kisa, et nende poolel, saksa kontsessioonil, inglise pumpade tõttu tõuseb vesi, ning nõudsid, et inglased pumpamise kohe lõpetaksid. Inglastel tuli sõna kuulda. Seepeale inglased ehitasid pika torustiku, mille kaudu vett jõkke pumbata. (Algul pumbati vett kanalisse, mis jookseb läbi inglise ja saksa kontsessioonialade.)

Lõppeks, kui ka torustik oli valmis, paari-päevase pumpamise järel kadus vesi tänavatelt ootamatult kiiresti. Selgus, et jaapanlased oma tuhandete kulidega (hiina mustatöölised) olid ehitanud tammi ümber saksa kontsessiooni ja pumbanud suure aurupumba abil, mis asetseb kanali suus, kanali jõkke tühjaks. Vesi siis sai joosta tänavatelt kanalisse ning sealt pumbati see välja. Inglaste töö seega oli olnud asjata.

Praegu on linna ümbruses vett ikka veel üleliia, sest maa on savine ning vesi imub maasse väga pikkamööda. Vaid tänavail on muda ja mullakotid peagu juba koristatud ning linn hakkab jälle endist, „uputus-eelset“ ilmet omandama. Jälgi sellest, kui kõrgele vesi oli tõusnud, võib näha majade seintel ning aedadel.

Tänav Šanghai kesklinnas.

Rikša-kulid traavivad võidu rööbasteta omnibusega.

Rikša-kuli, Hiina taksoauto.

50.000 kilomeetrit kümne aastaga. Kuli evangeelium-tinglemine. Ausus, mida ei ahvatle kuld ega paberraha. Ka rikšaga võib saada äri- või maaomanikuks.

R. P.

Rikša-kuli Hiina suurlinnades on mees, kes teid oma „kondiauru“ jõul ja kahe rattaga kaariku abil toimetab kohast kohta. Sõnaga, see kahejalgne veo- ja jooksuloom kujutab endast Hiina taksoautot, mootorit ja juhti ühes isikus.

Juba varahommikul, millal linn alles puhkab koidueelses vaiksuses hämaruses, ta ajab end jalgadele ja lahkub oma magamistatilt, — kratsib veel kord oma unist keha siit-sealt ja asub varitsema oma tulevase sõitjaid linna tänaval. Niisugune rikša-kuli, keda Tientsini, Šanghai, Pekingi, Daireni ja teiste Hiina suurlinnade tänavail liigub ümber tuhandeid, kujutab endast ka tõsist probleemi tänavaliiklemisele, ent teisest küljest näib just nagu võimatu olevat kujutella Hiina tänavaliiklemist

ilma temata. Sageli palja jalu, tema alasti keha kattedeks on vaid mõned viletsad riideräbalad, ja näljane, ta siiski on alati erk ja selge silmaga ning võib osutada „kõvaks pähkliks“ niisugustele sõitjatele, kes teda tema tavalisest tasust, neljast sendist „otsa“ pealt, tahaksid ilma jätta.

Juhul kui ta on „abielus“, s. o. kui ta omab ka naist koos arvuka, tihti kuni kümnepealise lastehulgaga, siis kogu perele asukohaks ja peavarjuks on mõni kehvem hütt mõnes jumalast mahajäetud umbtänavas kuskil linna ääres. Perekonnapäeva alati jätab kogu oma eelmise päeva teenistuse, tihti vaid mõned üksikud sendid, ülalpidamiskuludeks perele, ise aga rahuldub vaid selle söögiga, mida ta maldab, kuiva

toidu näol, endale osta üksikute sõitude vahel päeva jooksul linnas, süües seda mõnel vabamal hetkel tööajal püstijalu samas tänaval. Ent siiski ta kunagi ei näe oma elukutses midagi kummalist, mis väärriks nurisemist või mille üle peaks olema eriti murelik. Otse vastupidi, ta on uhke oma ametile. Ta on uhke oma karastatud vastupidavusele, mis lubab teda püsida tööl ka kõige suurema vihma ja külma aegadel, ja ka siis, kui kõrvetav päike on tänava kütnud niivõrd tuliseks, et tänavasillutisel iga jalaaste tundub kleepumisena põrgupigisse, ning kui kuiv tolm ähvardab päriselt lämmatada hingamist.

Ta on uhke, et suudab päevast päeva sooritada kõiki neid pingelisi ülesandeid, mida temalt nõuab ta elukutse. — Kui ta on vedanud mõnd sõitjat ringi mõne kilomeetri ja saanud oma tasu, siis sageli leiab ta end keset ängistavat liiklemissulgu kuskil käidavamas kohas, kus rahvas voolab jõena; ja häda siis talle, kui ta õigel ajal ei taipu libiseda koos oma kaarikuga-rikšaga tänavaliiklemist juhtiva politseiniku nuiahoopide alt. Politseinik, kelleks näit. Sanghais on tavaliselt hindu, ei jäta kasutamata juhust ka selleks, et kuli rikšast karistuseks haarata välja ka rikša istepatja. Ent padja kaotus oleks kulile mitte üksnes valus aineliselt — trahvi ja ka vahemikus kaotsiminevate sõitude näol, — vaid selles ta näeb tingimata ka oma kutselise au rüvetamist. Auküsimus ühtlasi aga on mõlemapoolne, samaselt mõtleb ka politseinik. Peab vaid nägema politseinikku, kuidas ta vannub ja sajatab vahutava suuga siis, kui jälle mõni tüütu kärbes, kuli, otse tema nina alt kogu oma kaariku ja kaarikupadjaga puutumatault on lipsanud läbi.

Uhks oma pühimaks kohuseks peab kuli ka tinglemist sõitjaga igal võimalusel. Seda ta näeb mingi lahtumatu osana elust enesest, võtab seda endastmõistetavana. Seepärast nimelt rikša-kuli osutubki ületamatuks kõikide nende inimtüüpide hulgas, kes endale on võtnud ülesandeks saada oma töövaeva eest võimalikult täit hinda. Ning seepärast juhtudel, kui mõni harva ajapuudusse sattunud ihnus majaemand siiski otsustab sõita rikšaga, kuid kümnesendilise sõidu eest ei taha maksta rohkem kui kolm veeringut, tekib alati olukord, mis ainult oma ülespuhutud kärarikkuse ja sõnadevalingu poolt ületab igagi rahvusvahelise kriisi, millist keegi surelik eales on juhtunud nägema või kuulma. Mõlemad asjaosalised on

valmis kauplema lõpmatuseni, kavalalt ja asjalikult. Ning hetkel, mil kauplemine näib olevat jõudnud oma haritippu, järgneb viivuks väike tuulevaikus, misjärel üks pooltest ootamatult sõnab: „Ho!“ See tähendab, et asi on korras, — vähemalt senikauaks, kuni sõitja vahest ei ürita uut tinglemist sõidu lõppemisel. Seda aga tavaliselt ei juhtu, sest see oleks liig hädaohtlik ja ei tasuks end. Veel viimastel sõiduhetkedel kuli, kuigi ta juba on kuum ja higistab, võib viimase veerandkilomeetri sõitu muuta niivõrd ebamugavaks, et selle kõrval ka tõeline „sõit üle kivide ja kändude“ tunduks libisemisenä gondlis. Ühtlasi ta ei jäta kaebamast ja vahetult vehkimast juba saadud rahanatukesega kõikide nende nina all, kellest nad sõidaksid mööda.

Kui aga ei saada kokkuleppele ka sõidu lõppemisel, siis mõlemad pooled kutsuvad vahekohtunikuks kõiki, kes aga juhtuvad olema saadaval. Koguneb rahvahulk, kellele nii rikša omanik kui ka tema kasutaja püüavad ägedalt selgeks teha, et tõde asub ainult ühel, ja nimelt selgekstegija poolel. Aga õigus jääb rahva otsuses tavaliselt ikkagi rikša-mehele, eriti aga siis, kui vaidlus juhtub aset leidma tema kodu ümbruses. Rahvajouk siis otsustab, et kulile tuleb maksta mõni sent lisatasu, ja harvemini juhtub ka seda, et publik siiski jääb kuli vastu külmaks, käsib auväärset madamil korjata kokku oma pennid ja minna rahus. Massimeeleolu toimib selliseis küsimusis küllaltki veidralt. See seletabki, miks niisugused vaidlused tänaval alati pälvivad suurt tähelepanu möödakäijalt. Hiina politseinik kunagi ei sega end rahva otsustesse, ega tee seda ka mõnesse teise rahvusse kuuluv korraldaja, kui ainult see „sõda“ ei juhtu segama liiklemist.

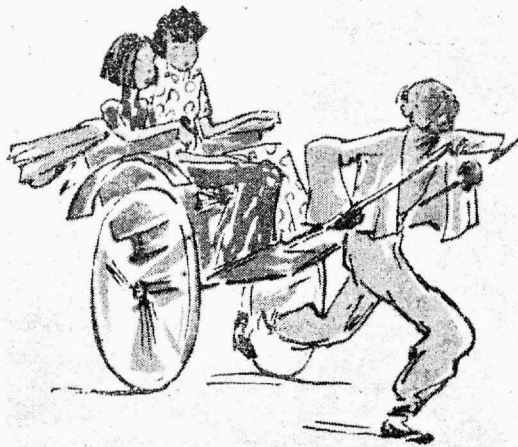
Sanghais hiljuti tuli linnavalitsus mõttele niisugused kokkupõrked kaotada jäävalt sel teel, et andis välja määruse, mille järgi iga rikša paremale küljele tema omanik pidi kinnitama valgeks värvitud plaadi, kus olid märgitud sõiduhindade normid nii inglise kui hiina keeles. Ent linnavalitsus seejuures sugugi ei osanud mõista ega arvestada rikšaomanike loomulaadi. Suurema osa vaheldusest oma niigi raskes elus kulid saavadki nimelt niisugust laadi kokkupõrgetest. Linnavalitsuse uus korraldus ei vähendanud niisuguseid vahejuhtumeid üldse, — neid kordub niikaua kui püsivad hiina tänavatel rikšad ja kuni on kulisid, kes neid veavad.

Eriti headeks, „dinghao“, peavad rikkamehed neid rikšatarvitajaid, kes on välismaalased. Aga ka kõik välismaalased pole ühesugused. Mõned neist annavad oma ihna tinglemisega silmi ette isegi hiinlastele. Nad „ei anna järele“, ja hiinlase silmis on mingi asja hinna kokkukauplemisel eeskätt tähtis nimelt niisugune järeleandmine parajal hetkel.

Huvitava näite rikša-kulide omapärasest, ülalatavast aususe- ja sündsusemõödust teadis mulle jutustada üks välismaalasi, kes oli Hiinas elanud juba aastaid ning kellega ühel päeval sattusin ühe Daireni võõrastemaja rõdul vestlusse sellel ainel. Mõnuldus rõdu varjus veiniklaasi taga too vanahärra jutustas oma „vanade heade aegade“ mälestustest ühe juhtumi, mida ütles veelgi alati imetlevat.

„Ühel hommikul,“ lausus jutustaja, „pärast eriti tugeva „võtmisega“ veedetud ööd klubis, ärkasin kodus oma voodis. Kuidas ma koju sain, seda ma ei mäletanud, nägin vaid, et mu riided olid korralikult asetatud toolile, saapad puhastatud, ja kogu mu toas näis olevat rohkem korda, kui oleksin jätnud üksinda joobnud olekus koju tulles ise. Mu teener, kes hoolitses ka toa koristamise eest, polnud veel tulnud. Lugu oli tõesti hämmastav. Umbes samal hetkel, mil parajasti olin endale töötamas joomist hoopis järele jätta, astusid tuppa mu teener ja tema järel keegi rikša-kuli. Jah, arvasite õieti. Kuli oli mu öösi tänavalt üles korjanud, kui veeresin klubi trepist joobnuna alla. Ta oli tõstnud mu oma rikkasasse ja oli nii sõrkinud siis koos mu „laibaga“ minu kodu suunas. Kodus ta oli mu lahti riietanud ja voodisse tõstnud, oli puhastanud mu riided ja koristanud ka tuba. Kummaline veel aga oli ka see, et siin-seal minu taskutes leidis üle kolmesaja dollari raha, peent hõberaha ja kuld kell, ja midagi sellest polnud kadunud. Lõppeks, kui olin seda taibanud, pakkusin mehele vaevata suks viis dollarit. — Ei, see kõik, mida ta tahtis saada ja mille ta ka vastu võttis, oli vaid tema veotasu, 20 senti!“ Tundus, et jutustaja oli hämmastunud veel nüüdki, millal ta seda lugu pajatas.

Iga kuli teenib rikšavedamisega keskmiselt vaid 30 Hiina dollarit kuus. Sellest rahast tuleb tal tasuda ka rikša üür. Ülejäänud ta kasutab endale ja oma perele toidu ja kehakatte

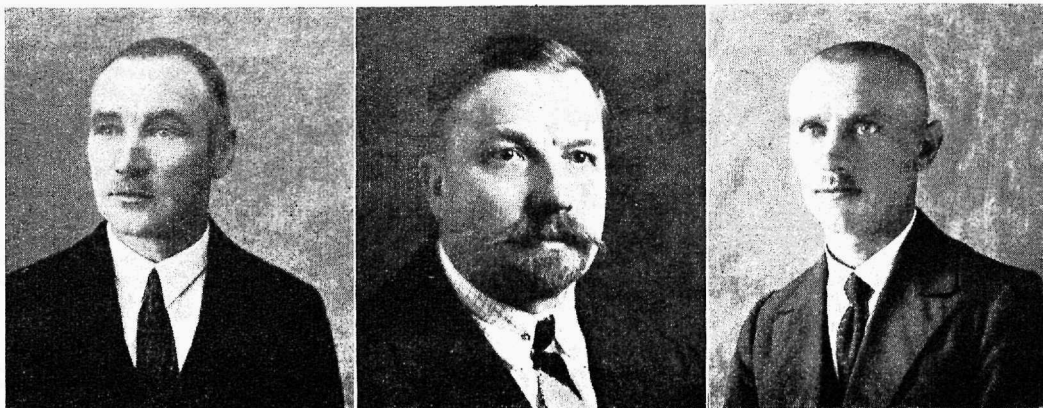
Rikša-kuli.
Hiina kunstniku šarž.

ostmiseks ja tasub oma elamu üüri. Enda eluüalpidamiseks ta kuu jooksul oma rikkas ees jookseb maha nii mõnegi hea kilomeetri, teeb seda nii ilusa ilma kui ka vihmaga, kibedas külmas või närbutavas kuumuses.

Kui oletada, et ta oma ametile on truuks jäänud kümme aastat, kogu aja vahetult korjates ja säästes penne, on ta lõppeks „rikas“ küllalt selleks, et avada omaette väikest äri. Selle aja kestel on ta joosnud kogusummas kuni 50.000 kilomeetrit, millisest arvust 30.000 kuulub niisuguste hulka, mille eest sõitjad temale midagi ka maksid, — ülejäänud aga polnud tasuline, vaid kulus sõitjate otsimiseks. Momendil, mil ta on valmis omaenda äri avamiseks, arvatavasti ka tema pojad ja tütreid juba on niivõrd suureks kasvanud, et võivad aidata oma isa. Kui ta on küllalt hoolas, saadab ta nad ka kooli.

Juhul kui ta seda mitte ei ole, ei maksa temale enda äraelatamine siiski üle 30 Hiina senti päevas, sigaretid juurde arvatud. Nii palju sissetulekut annab aga iga väiksemgi äri. Enne sõda lubas olukord veel sedagi, et mees võis soovi korral pärast rikša-vedaja ameti mahapanemist asuda maale, kus ta võis omandada tükikese maad ning rahulikult veeta oma viimased elupäevad selle harimises. Kui olud paranevad, suudab ta kunagi seda jälle.

Dairen, novembris, 1939.

Molooma eesti asunduse endisi tegelasi.
 Vasakult: Jaan Tolmusk, Jaan Kurusson ja Aleksander Liiv.

Eestlaste asumisest Moloomasse Põhja-Venes.

Jaan Tolmusk.

Molooma eesti asundus tekkis Võlogda kubermangus Nikolski maakonnas Molooma jõe piirkonnas, jagunedes kahte, Molooma ja Palometsa gruppi. Kuna asundus on üks hilisemaid, alles enne Maailmasõda sügenenuid, siis puuduvad temast kodumaal ka pikemad teated. Aga seegipärast ei saa teda kadunuks lugeda, sest isamaalik vaim tundus sealsete eestlaste seas isegi palju tugevamana kui mitmes ringis kodumaal. Alati, kui jutt kaldus kodumaale, välkus see tuluks iga asuniku silmis, — sidet peeti kodumaaga, igatühe oskuse kohaselt, igal võimalusel.

Molooma ümbrusse asus 1908. a. kevadest alates elama kuni 700 eesti perekonda. Suurem osa neist olid Võrumaalt pärit mõisatöölised, rendimaa-pidajad ja käsitöölised. Kuna koht asub lähemast, Opaarino raudteejaamast kuni 70 kilomeetri kaugusel, ja pealegi teedeta, tihedasti metsaga kaetud maaladel, siis oli asumine esimestel kohalejõudjatel äärmiselt raske. Polnud naljasi varanduslikult kehvadel inimestel minna suurde metsa ja seal endile hakata looma uut kodu.

Aga peagi, juba järgmise aasta kevadel, hakati looma juba ka esimesi omavahelisi kultuuri- ja vaimuelu üritusi. Esimesena võeti loomisele ühiskauplus. Seda põhjustas asjaolu, et toiduainete hankimine ürgmetsas oli peredel üksikult seotud suurte raskustega, seepärast tuli ühiskaubandusele mõelda esimeses järjekorras. Pandi kokku 182 rubla raha ja 12. märtsil 1909. a. avati ühitarvitajate kauplus nende ridade kirjutaja krundil, kusjuures 21-liikmeline ühing valis juhatusse esimeheks J. Kurussoni, kirjatoimetajaks J. Tolmuski, ning teisteks juhatuseliikmeteks said J. Blau, K. Usar, J. Lillak, J. Pettai ja D. Janikson.

Vaimuelu arendamiseks kohe hakati mõtlema ka koolimaja ehitamisele, mis ühtlasi täidaks ka kiriku ülesandeid. Ehitusmaterjali töid kohale asunikud ise, ja seejärel, kui ehitusluba ja abiraha valitsuselt oli 18. jaanuaril 1910. a. käes, oli ka koolihoone juba sama aasta augustis katuse all ja klassiruum valmis jõuluks. Kooli õnnistamine toimus järgmisel suvel Jaroslavi õpetaja hr. Gönichfeldi poolt. Ehitatud hoolihoone sai

10½ sülda pikk, 5 sülda lai, ja läks maksma 950 rubla, puumaterjal välja arvatud. Kooli esimeseks õppejõuks ja köster-kooliõpetajaks oli J. Tolmusk, hiljem tuli kooliõpetajaks Mart Toiker, kes koolile andis „Jakobsoni-kooli“ nime. Õpilasi oli koolis 30 ümber.

Naabrusesse, Palometsale, asutati eesti kool 1917. aastal, õpilasi sinna kogunes kuni 50 ja esimeseks õpetajaks oli pr. Ida Oja. Kooli asutajateks olid Aleksander Liiv, Jaan Ventsel j. t. Nii Palometsal kui ka Moloomas asutati 1910. a. ka omad eesti kogudused; esimesteks võõrmündriteks Moloomas olid J. Grünthal ja J. Tolmusk, ja Palometsal Jaan Kroon ja Hans Jänes. Molooma koolimaja juurde asutati ka kalmistu, kuhu esimene surnu maeti juba 1909. a. kevadel.

Post asundustesse käis Opaarino raudteejaama kaudu, milleks jaamas oli üles seatud postkast, kolmerublalise aastamaksuga. Postivedu asundustesse toimus juhuslikult, kindlat korda selles oli raske pidada. Juba 1910. a. algul loodi Molooma asunduses ka oma eestikeelne raamatukogu, kus raamatuid oli 150 eksemplari, millede väärtus 25 rubla. Raamatukogu asutasid J. Kurusson, J. Tolmusk, J. Otsus ja K. Usar. Hiljem telliti raamatuid veel 50 rubla eest juurde. Raamatukogule käis ka rida eesti ajalehti, nii 1909.—1910. a. järgmised: „Meie Kodumaa“, „Rahva Päevaleht“, „Peterburi Teataja“, „Elu“, „Koit“, ja ajakirjadest „Eesti Kirjanus“ ja „Põllu-, aia- ja käsitööleht“.

Koolihoone lähedusse Molooma asunikud ehitasid ühisjõul 1910. a. ka veski, ning samal aastal anti asundusele ka kindel küla-kord, kusjuures esimeseks külavanemaks sai G. Peterson. Küla kantselei asus nende ridade kirjutaja eluruumes, kes ühtlasi toimis ka külakirjutajana. Vald asutati Moloomasse alles 1916. a., Palometsa aga kaks aastat varem, 1914. a. Esimeseks vallavanemaks Palometsal oli Peeter Varik, Moloomas Jaan Grünthal, sek-

retärideks vastavalt Alfred Peterson ja J. Tolmusk.

Juba varem, 1909. a. asutati Moloomas ka põllumeeste selts, mille algatajaks ja organiseerijaks oli kohalik agronoom Glužitski. Seltsi liikmemaksuks oli 50 kop. ja tema liikmeteks astus suurem osa asunikke. Esimeseks seltsi esimeheks oli Peeter Sarapuu, hiljem tuli tema asemele kohalik asundustelehr. J. Volkov.

Asunikud pidasid Moloomas kaks korda aastas ka laata. Laata peeti ühiskaupluse juures, aprilli- ja septembrikuus. Ka oma laulukoori asutasid kohalikud eestlased 1911. aastal. Koori juhatas Peeter Sarapuu, 1917. a. alates aga M. Toiker. Väga laialdaselt oli asundustes levinud ka talgute komme. Eriti esimestel asumisaegadel oli see ainsaks meelelahutuse võimaluseks asunikele metsaüksinduses. Talgutest võeti osa suure pidulikkusega, neist ei raatsinud eemale jääda ei noored ega vanad. Seepärast neid korraldati ka igal aastaajal. Suuremaid ja huvitavaid teiste hulgas olid suvel taludes peetavad metsaraiumistalgud. Töötasuks sai talguline hoolega valmistatud talgutoitu ühes juurdekuuluva märjukekesega, talgute tagatipuks aga muusikat ja tantsu. Armsaks ja ilusaks kombeks paljudel oli ka tasuta tööabi ehituste juures. Asunike hulgas oli väga palju niisuguseid, kellel oma töäjõud ja rahaline võime olid kasinad, ja töös abistamisega näidatud kaasatundmine naabri poolt jäi nii mõnelegi liigutavaks elamuseks.

Molooma eesti asundus elas nõnda kindla majandusliku kui ka kultuurilise arengu radadel kuus aastat, s. o. 1908.—1914. aastani, millal puhkes maailmasõda. Algul see küll vähendas meestööjõudu asunduses, kuid varsti elu toibus jälle. Siis aga tulid segased ajad, revolutsioon ja selle tagajärjed, mis nii mõnegi asuniku kiskus lahti maa küljest ja paiskas laiali.

Soome-Nõukogude konflikt praegu.

Jätkates ülevaadet Soome-Nõuk. Vene konflikti praegusest olukorrast, märgime eelkõige, et mõlema võitleva poole tunnistusel pole küsimus veel jõudnud otsustavas järku. Eriti napid on vaenutegevuse kohta püsinud N. Liidu sõjateated, pajatades peamiselt vaid kohalikust luuretegevusest mitmesugustes rindeosades ja vähematest võitlustest.

Soome sõjateated seevastu valgustavad üksikasju ulatuslikumalt, kusjuures soomlaste teated sageli kõnelevad ka suurematest venelaste kaotustest. Nii teatasid soomlased 22. jaanuaril, et oma rünnakul Laadogast põhja pool Kollanjoe juures venelased kaotasid langenutena 450 meest, Karjala maakitsusel Taipale juures nad aga jätnud pärast rünnakut soomlaste positsioonide ette 120 laipa. Järgmisel päeval tõusnud venelaste kaotused Kollanjoel juba kuni 1000 meheni. Hiljem, viis päeva järjest, toimusid rünnakud jälle Karjala maakitsusel Muolanjärvi ja Taipalenjoe juures, kuid soomlased löid need tagasi, kusjuures vaenlane olevat jätnud lahinguväljale sadu surnuid.

25. jaanuaril algas suur lahing Laadogast kirde pool, kus venelased olevat rünnanud ka öösi lühikeste vaheaegadega. Maastik, kust venelased püüdsid läbi pääseda, on äärmiselt raske, sest seal asetsevad suured metsad ja sood. Nähtavasti venelased seadsid siin endale eesmärgiks murda teed Mannerheimi-liini taha, milleks DNB teatel olevat rakendatud tegevusse mitu diviisi. 28. jaanuariks soomlased teatasid, et kõik venelaste rünnakud selles sektoris on löödud tagasi, kusjuures nad olevat kaotanud surnutena 1250 meest ja jätnud lahinguväljale mitmeid kahureid ja tanke. Ühtlasi soomlaste teade märkis ka ühe N. Liidu allveepaadi hukkumist ühes Soome müniväljas.

Pärastised teated kõnelevad juba ägedatest võitlustest Soome-Vene piirihoone keskosas, Kuhmo sektoris, mis samuti olevat lõppenud venelastele tagajärjetult.

1. veebruaril Soome sõjaväe pressiteenistus avaldas ülevaate kahe kuu jooksul toimunud operatsioonidest: Esimese kuu jooksul oli Soomel suur edu Kiantajärvil. Jaanuaris tuli uus võit Suomussalmil koos suure sõjasaagiga. Salla sektoris pidi vaenlane 50 kilomeetri võrra taganema. Petsamo sektoris hoitavad Soome väed N. Liidu vägesid kogu aeg pidevuses. Terve jaanuarikuu kestes pärast Tolvajärvi ja Ägläjärvi lahinguid on vaenlane sooritanud ikka uusi rünnakuid, mis alati tõrjuti tagasi. Kõige ägedamad lahingud on olnud Laadoga järvest kirde pool. Karjala maakitsusel toetas rünnakuid äge kahurväetuli ja suur hulk tanke, kuid Soome kaitse pole üheski punktis järele andnud. Jaanuari teisel poolel algasid rünnakud uuesti ja seda perioodi iseloomustab asjaolu, et N. Liidu

väed ehitasi ühtlasi varjendeid ja okstraattõkkeid. Viiburit pommitati kaugkahureist, millel oli enam demonstratsiooni ilme. Mõnel päeval jaanuarikuu kestes oli Soome kohal 400 kuni 500 lennukit. Jaanuarikuu jooksul hävitati 136 N. Liidu lennukit, nii et sõja kestes soomlaste poolt hävitatud lennukite üldarv tõuseb vähemalt 287-le. Soome õhutorje ja lahingulennukid olid väga aktiivsed.

Venelased omalt poolt teatasid 29. jaanuaril ühest õhuvõitlusest, milles kuus Nõuk. Vene lennukit olevat hävitanud 20-st Soome lennukist 11. Ka annetati N. Liidu ülemnõukogu poolt jalaväe 81. rügemendile aumärk julguse ja vapruse eest. Ühtlasi on venelased korduvalt tõrjunud tagasi neid liialdusi sõjategevuse senise käigu kohta, mida on levitatud välismaa ajakirjanduses. Nii avaldas Moskva „Pravda“ oma 29. jaanuari numbri pealkirja all „Caporetto“, „kangelased“ — soomlaste liitlased — väga terava art. Itaalia vastu, milles rünnatakse Itaalia ajakirjandust, et see andvat edasi teateid väljamõeldud lahingutest Soomes, milledes soomlased on saavutanud suuri võitused ja N. Liidu väed on kandnud raskeid kaotusi. Lisaks sellele aga vehkivat mustsärgid ka mööga, lubades Mannerheimile oma abi. Mõned Itaalia ohvitserid olevatki juba jõudnud Helsingi, nende hulgas lendurid. „Pravda“ ironiseeris Itaalia armee nende spetsialistide üle, meenutades itaallaste poolt a. 1895 kaotatud Adua, Maailmasõja Caporetto ja Hispaania sõja Guadalajara lahinguid.

Soome teatel üritasid venelased Karjala maakitsusel Summa sektoris 1. veebruaril suure rünnaku, saates suurtükiväe toetusel üha uusi ja suuri väeüksusi lahingusse traktoritega veetavate soomusplatide varjus, suitsukatte ja lennukite toetusel. Ka käsitanud venelased esmakordselt Soome tagalas lennukitelt laskuvaid parašutistide patrulle. Pealetung aga ebaõnnestunud. Soomlaste kinnituse järgi olevat hävitatud või vangistatud ka kõik parašütistid.

Uus võimas venelaste pealetung Karjala maakitsusel Summa sektoris algas 5. veebruaril, kus rünnati 100 tanki toetusel päev läbi. Soomlaste teadete järgi nad tõrjusid vaenlase keskööks, rohkete inimohvritega ja 22 tanki kaotusega riindajate poolel. Järgmisel päeval venelased rakendasid lahingusse ka soomussaanid ning, saates tulle mitme päeva kestel järjest uusi diviise, vallutasid Summa sektoris Mannerheimi-kindlustuste esimese liini betoneeritud ja kahuritega varustatud kaitsekindlustuste näol. Ühtlasi nad tugevdasid survet eriti ka Muolanjärvi sektoris ning üritasid haaramiskatseid ka üle Soome lahe jää, kuid löödi tagasi. 14. veebruaril soomlased teatasid, et venelaste katse sooritada läbimurret on ebaõnnestu-

nud, Soome liinide ees lamab tuhandeid venelaste laipu ja kümneid purustatud tanke, kuid oma teates soomlased lisasid, et ägedad võitlused jätkuvad.

Leningradi sõjaväeringkonna staabi teadaanne 15. veebruaril ütles, et Nõuk. Liidu vägede aktsioonid on arenemas edukalt, vaenlane on tagasi tõmbumas kaotustega, mitte suutes vastu panna N. Liidu vägede poolt antud löökidele. Reuteri agentuuri teade samal päeval Helsingist hindab olukorda järgmiselt:

„Viimaste saadud teadete järele näitab N. Liidu rünnaku ägedus Mannerheimi-liinile kergelt nõrgenemismärki. Ent kogu eelse päeva kestis kaevikuis kibe käsitsivõitlus. N. Liidu teadaandes teatatakse, et on vallutatud veel 16 kaitsekindlustust, kaasa arvatud kaheksa tugevat kahurväekindlustust. Soome teadaandes kinnitatakse, et soomlased olid võimetus vastu panema N. Liidu rünnakutele ja nad taganesid raskete kaotustega. Ent soomlastel ei ole mingit põhjust ärevuseks, kuna venelastel on umbes kümne miili sügavuselt vastas blokkhausi, tankilõksud ja teised tõhusad kaitseid. Kõik metsad on maha raiutud, et muuta neid läbipääsmatuks tõkkek tankidele ja jalaväele. N. Liidu väed piüdisid kõrvalhaardega ületada Mannerheimi-liini, ent need pingutused jäid tulemusteta. Seisukorda Summas peetakse tõsiseks, kuid mitte lootusetuks, ja Soome väed avaldavad väga tõhusat vastupanu. Summa kaitsele on ehitatud printsiiibil, mis lubab korraldada vasturünnakuid, kui vaenlane on tunginud teatud kaugusse kaitseleini sisse. Venelastel, kes on vallutanud Summa sektoris soomlaste eelposte, seisab veel ees umbes 17 kilomeetrit maa-ala täis punkreid, tankilõkse ja tõkkeid ja muid võimsaid kaitsekindlustusi.“

Soomlaste endi teade 15. veebr. ütles: „Karjala maakitsusel jätkusid vaenlase rünnakud laialdastes sektorites. Soome lahe ümbruses aeti nurja vaenlase püüe tulla üle jää. Summa sektoris ja selle sektori mõlemal küljel soomlased löid ühtlasi tagasi kõik N. Liidu rünnakud. Muolajärvel vaenlane kaotas rünnaku, mis ebaõnnestus, umbes 1000 meest ja 13 tanki. Muola ja Vuoksa jõe vahel löödi tagasi hulk vaenlase rünnakuid. Kaks saagiks saadud tanki rakendati kohe vaenlase jälitamisele. Taipales kestsid kogu päeva ägedad võitlused. Vaenlase üksteisele järgnevad rünnakud löödi kõik tagasi. N. Liidu kaotusi selles sektoris hinnatakse 2.500 mehele. Laadoga järvest kirde pool venelased ründasid paljudes punktides, kuid nad löödi tagasi, kusjuures nad kaotasid veel ühe kolonni, mis koosnes umbes 100-st sõidukist ja mis hävitati soomlaste poolt. Kuhmos, kus soomlased ajasid laiail hulga vaenlase isoleeritud üksusi, hinnatakse Nõukogude Liidu kaotusi umbes 500 mehele.“

Soomlaste olukord viimastel päevadel on läinud veelgi raskemaks ja Nõukogude Vene väed on jõudnud Viiburile juba õige lähedale.

Nii on Tass'i teatel 17. veebr. Soome väed Karjala maakitsusel Vene vägede surve taganemas, kandes kaotusi ja süüdates küllasid. N. Vene väed vallutasid Oinola linna Muolajärvi põhjakaldal, Säinio vaksali, mis asub kuus kilomeetrit Viiburist kagu pool, kindlustatud sõlmpunkti Karhula, Summast idapool ja Naria ja Muurila linnad mereäärse sektoris.

Soome teated kõnelevad visast vastupanust ja kohatisest edust. Siiski olevat olnud vajaline vägede tagasitõmbumine, kuid see on toimunud heas korras.

Soomes on sõda tekitanud ka mõnd massipsühhoosist tingitud legendaarset lugu. Nii teatas 24. jaanuaril Reuter, et üks Soome väeosa, kes võitleb Laadogast põhja pool, on teatanud, et nad on näinud suurt valget ingliskuju, mis laialilaotatud käsivartega oli pöördunud N. Liidu liinide poole. Rohkem kui 600 meest on jutustanud sellest ilmutusest nii usutavate kui ka uskumatute sõnadega. Ükskõik, mis oleks tõsi selles teates, kujuneb see kuuludus kahlemata väga populaarseks. Väärrib meeldetuletamist, et samalaadset ilmutust nägid inglise ja prantsuse sõjaväelased Maailmasõja ajal Prantsusmaal, kus see ilmutus sai tuttavaks „Moni inglise nime all.

Välismaail aga kestab mitmel pool annetuste kogumine Soomele abistamiseks. Nii teatati 23. jaanuaril 2 milj. dollari kogunemisest Ühendriikides, 100.000 dollari saatmisest Kanadast, 100.000 peeso määramisest Urugaist.

Ka Rootsi valitsus on otsustanud valmistada igaks juhtumiks, moodustades 27. jaanuaril komisjoni, mille ülesandeks on korraldada tsiviilelanike evakueerimist õhupommitamise hädahoju tsoonidest.

1. veebruaril avati Helsingis Soome parlamendi uus istungjätk, kus president Kallio ütles: „Meid on sunnitud võitlusse inimestega, keda meil ei ole põhjust vihata. Sellepärast peame meie seda võitlust mõttetuks ja oleme valmis algama läbirääkimisi ausa rahu sõlmimiseks, kuid on eksitus arvata, et võiksime alistuda käskudele.“

Praegu Rootsis loengute ringreisil viibiv üks Soome eduskunna liige jutuaajamisel Rootsi lehtedele omakorda seletas järgmist: „Soome peab kõigepealt saama võimaluse frondil vahetada oma väeosi, et anda sõduritele aega vähemalt mõnenädalalisekski puhkuseks nende üleilmlikest viitsutustest ja pingutustest. Kui ollakse seda enesele selgeks teinud, siis mõistetakse ehk ka, et meie vajame mitte ainult mõnda tuhat meest lisaks. Kuid seejuures pole ka jälle vaja nii suurt arvu, et seda ei saaks kokku vabatahtlikkuse alusel.“

Jätkuvad kuuldused ka liitlaste aktiivsest väljaastumisest soomlaste kasuks, mõningate kinnitamata teadete järgi saadavat Soome rindele esialgu üks Kanada, üks Poola ja üks Prantsuse diviis, jne. Esialgu on teada, et inglased hakkasid 13. veebr. Londonis avalikult värbama vabatahtlikke abiks Soomele.

Kodumaa sõnumid.

Aasta alguskuu kodumaal möödus pingelise, „külmunud“ Euroopa sõja kitsendavas, tarretavas õhkkonnas. Ka rahus elav Eesti kodanik vaatab täie tõsidusega tulevikku, tunneb juba ka mõningaid sõjaolude pigistusi, kuid teab seejuures, et need siiski on tühised võrreldes puudustega, millega peavad harjuma kodanikud sõdivates, kuigi rikkamatel riikides. Majandusministri andmetel on elukallidus Eestis näitamas tõusu eeskätt seetõttu, et sõjaoludes on sisseveetavate kaupade alal hinnad tõusnud 10—75% ja üksikute ainete eest veel rohkemgi. Vähemal määral on tõusnud ka mõnede esimese järgu toidu- ja tarbeainete, näit. sealiha ja -rasva hinnad, mõjutatuna eeskätt välishindade liikumisest. Elatusmaksumuse indeks Eestis oli statistika andmeil septembris 104,2, oktoobris 105,5, novembris 105,9, detsembris 108,3; k. a. jaanuari kohta andmed alles puuduvad. Ühenduses elukalliduse tõusuga on mõned ettevõtted vastavalt juba püüdnud tõsta ka oma tööliste palku; palgalisa on saanud töölised näit. a.-s. Lutheri tehastes Tallinnas, mõnes suuremas ühistegelises ettevõttes ning tendentse selleks on märgata ka mujal.

Aja palangulisel taustal oli oma uueaasta-istungjärgus palju tööd ka riigivolikogul, kellel 23. jaanuarist kuni 13. veebruarini tuli läbi vaadata ja vastu võtta riigi 1940./41. a. eelarve. Eelarve läbivaatamiseks kujundati üheksa alamkomisjoni, misjärel eelarvet asus arutama riigivolikogu pleenum, kes oma töö peab lõpetama 28. veebruariks. Uus riigieelarve-ettepanek valitsuselt on tasakaalus ümmarguselt 115 milj. krooniga, ületades 1939./40. a. algeelarve 9 milj. krooniga või 8,6% võrra. Võrdluseks võib mainida, et juhul, kui kõik Eesti kodanikud maksaksid riigimakse eelarve kulude katteks ühetaoliselt, siis seega tuleks igal kodanikul eelarve täitmiseks anda 96 krooni. Eelarvest selgub, et erakorraliste aegade tõttu ei piisa seniseist riigi tuluallikaist ja maksumääradest.

Seepärast eelarve näeb ette viie miljoni kroonise siselaenu, posti-, telegraafi- ja telefonitariifide tõstmise ning tulumaksu osas riigikaitseks võetava maksu suurendamise seniselt 10%-lt 20%-le.

Eelarve arutamise eel ja eelarvekomisjonides riigivolinikud esinesid vabariigi valitsusele ka rohkete küsimustega, mis selgitasid nii mõningaidki kipitavaid asjaolusid, eriti sotsiaal- ja majanduslikul alal. Eriti ulatuslikuks kujunesid sõnavõtud majanduskomisjoni koosolekul 1. veebruaril, kus esineti raskete süüdistustega end. majandusministri K. Selteri vastu. End. ministrit Selterit, kes on praegu Eesti esindajaks Rahvastliidu juures Genfis, kaitses tema praegune ülemus välisminister A. Piip, kes väitis, et süüdistuste tõenduseks ei ole esitatud mingisuguseid andmeid. Ed. Riisna esines ettepanekuga, et K. Selter põhiseaduse kohaselt nõuaks aukohut oma süüdistajatega, et anda süüdistajaile võimalust oma süüdistusi tõendada või süüdistata-vale oma au jalule seada.

K. Selteri asemele riigivolikokku valis 74., Rakvere, Kunda ja Jõhvi valimispiirkond uue esindajana sotsialisti Vold. Jaanuse 2159 häälega; teine kandidaat, kolonel O. Luiga, sai 2137 häält, seega vaid 22 häält vähem, ja Rakvere linnapea H. Aviksoo ainult 1194 häält.

Peaminister J. Uluots esines Tallinna kaitisvanemate ja kutseühingute juhatuseliikmete ühisel kokkutulekul 20. jaanuaril suure kõnega, milles ta rõhutas, et Eesti hoiak praeguses rahvaste heitluses võib olla vaid niisugune, mis ei tunnusta mingit teist poliitikat kui ainult Eesti rahva oma. Nagu teisedki väikerahvad, oleme sunnitud korraldama ka oma sõjalist kaitset, et võiksime igavesti elada omal maal.

Vabariigi presidendi käskkirjaga 16. jaanuarist loodi Eestis juurde nelja s diviis, senise kolme asemel. Uue diviisi ülemaks määrati kolonel J. Maide.

Tallinna käitis- vanemate koos- olekul.

Vasakult esimene
peaminister prof.
J. Uluots, tema
kõrval Töölisühin-
gute Keskliidu ju-
hatuse liige Priks.

Valitsus esitas riigikogule vastuvõt-
miseks ka riigi ehitusettevõtte „Ehi-
taja“, mis on Eestis suurimaid, põhi-
määruse muutmise seaduse eelnõu,
mille järgi „Ehitaja“ rakenda-
takse Nõuk. Liidu ehitus-
töödele. Nõukogude Liidul baasi-
des Eesti territooriumil tuleb teostami-
sele mitmesuguseid ehitustöid, mis-
suguseid kavatakse läbi viia Eesti
ettevõtjate ja tööliste kaudu.

Vastavalt vastuvõetud seadusele
viiakse üürihinnad Eesti lin-
nades tagasi 1936. a. tasemele.
Üksnes Tallinnas rakendatakse väike-
korterite üüriseaduse läbiviimiseks töö-
le parkümmend eriametnikku. Korterite
üürihinna arvutamisel võetakse arvesse
korteri asukohta, mugavusi jne. Tallin-
nas kuulub üüriseaduse alla umbes
40.000 väikekorterit.

Valitsuselt on esitatud riigivolikogule
vastuvõtmiseks uus seaduseelnõu, mis
näeb ette lisapalga perekon-
naga töölistele. Lisapalka saab
tööline, kelle ülalpidamisel on lapsi ja
kes töötab käitises, kus alatiselt töötab
rohkem kui 3 töölist. Lisapalka makse-
takse põhinormina 16—32 senti töö-
päeva eest, olenevalt laste arvust; see-
ga näit. kolme lapsega tööline saab
kuus 18 krooni lisapalka. Kutsutakse

ellu erilised lisapalgakassad, kuhu töö-
andjad maksavad kuni 4 protsenti töö-
liste palgast.

Majandusministri määrusega kõr-
gendati normisuhkru hinda
Eestis 10 sendi võrra kilolt. Veebruar-
kuu suhkrunormi hind on seega 63 senti
kilo, senise 53 sendi asemel. Hinna tõst-
mine osutus tarvilikuks suhkruhinna
tõusu tõttu välismaal sõjategevuse
tagajärjel.

Sõda pidurdab kaupade
sissevedu Eestisse ka üldi-
selt. 22. jaanuariks valminud ametli-
kust väliskaubanduse kokkuvõttest
1939. a. kohta nähtub, et niihästi aasta
viimasel kuul kui ka kogu möödunud
aastal Eesti väliskaubanduse
bilanss on olnud tugevasti
aktiivne. Detsembris väljaveo üle-
kaal ulatus 3,2 milj. kroonile, kuna see
kogu aasta kohta oli 16,9 milj. krooni.
Seejuures väliskaubanduse käive (läbi-
käik) võrreldes eelmise aastaga tõusis,
kuid seda ainult väljaveo osas, kuna
sissevedu kahanes. Väliskaubanduse
käive detsembris suurenes 16,9 miljo-
nilt kroonilt 17,4 miljonile kroonile.
Väljavedu paisus 9,4 miljonilt kroonilt
10,3 miljonile kroonile, sissevedu lan-
ges aga samal ajal 7,5 miljonilt kroo-
nilt 7,1 miljonile kroonile. Selle taga-

järjel väliskaubanduse bilanss osutus aktiivseks 3,2 miljoni krooniga eelmise aasta 1,9 miljoni krooni vastu.

1939. aasta väliskaubanduse käive kasvas võrreldes eelmise aastaga 211,1 miljoni kroonilt 219,6 miljoni kroonile. Väljavedu suurenes 103,9 miljoni kroonilt 118,2 miljoni kroonile, kuna sissevedu langes samal ajal 107,2 miljoni kroonilt 101,4 miljoni kroonile. See langus osutub Euroopa sõja otseseks mõjutuseks meie väliskaubandusele. Paljude kaupade import on tõkestatud. Seda eriti toorainete alal. Väliskaubanduse bilanss kujunes 1939. aastal 16,8 miljoni krooniga aktiivseks 3,3 miljoni krooni passiivsuse vastu 1938. aastal.

Üldpildi 1939. aasta väliskaubanduse kujunemisest pakub järgnev tabel:

	1939. aasta väliskaubandus		(miljonites kroonides)		Suurenemine +		1939. a. 1938. a. Vähennemine —	
Väljavedu	118,2	103,9	+14,3	+13,7 ⁰ / ₀				
Sissevedu	101,4	107,2	— 5,8	— 5,5 ⁰ / ₀				
Käive	219,6	211,1	+ 8,5	+ 4,0 ⁰ / ₀				
Bilanss	+16,8	—3,3	—	—				

Väljavedu on võrreldes eelmise aastaga mitmel alal suurenenud — eeskätt on suurenenud toor- ja poolvalmisainete kui ka elusloomade ja toit- ning maitseainete eksport. Vastupidiselt sellele osutas aga valmissaaduste väljavedu mõõdukat tagasiminekut, jäädes umbes 1 miljoni krooni võrra vähemaks eelmise aasta väljaveost. Elusloomade ja toit- ning maitseainete eksport kasvas 48,6 miljoni kroonilt 54,3 miljoni kroonile (11,9⁰/₀) ja toor- ning poolvalmisainete väljavedu 35,3 miljoni kroonilt 45,0 miljoni kroonile (27,3⁰/₀), kuna valmissaadusi müüdi välisturgudele 18,9 miljoni krooni väärtuses 20,1 miljoni krooni vastu eelmisel aastal, seega 5,6⁰/₀ vähem.

Sisseveos võis sõjaolude tõttu märgata pidurdustunnuseid juba 1939. aasta algul, kuid need paisusid otseseiks takistusiks aasta viimasel veerandil, mil sissevedu hakkas tugevasti langema, vaatamata sellele vastu tarvitusele võetud abinõu-

dele. Võrreldes 1938. aastaga osutas kaupade sissevedu tagasiminekut kõigis kolmes kaupaderühmas. Elusloomade ja toit- ning maitseainete sissevedu langes 12,2 miljoni kroonilt 10,1 miljoni kroonile (17,3⁰/₀), toor- ja poolvalmisainete sissevedu — 27,4 miljoni kroonilt 25,3 miljoni kroonile (7,4⁰/₀) ja valmissaaduste sissevedu — 67,3 miljoni kroonilt 64,9 miljoni kroonile (3,5⁰/₀).

Lähemaid andmeid üksikute kaupade väliskaubanduse väärtuse ja koguse, samuti ka väliskaubanduse kujunemisest riikide järgi ei ole avaldatud.

Vastavalt riigi 1940./41. a. eelarvele tõsteti ka posti- ja telefoniring telegraafitariife, missugused tariifid hakkavad kehtima alates 1. märtsist. Uute tariifide järgi tuleb sisemaistele kirjadele senise 10 sendi asemel 15 ja postkaartidele senise 5 sendi asemel 10 sendi eest postmarke, kohalikud telefonikõned tõusevad 3 sendilt 5-le sendile, ja telegrammi sõna seniselt 5 sendilt 10-le. Postiühendust välismaaga need tariifi kõrgendused ei puuduta. Riik loodab uutest tariifidest 1,3 miljoni krooni enamtulust.

Vabariigi valitsus andis 2. veebr. määruse, mis tõkestab kapitalide väljavedu Eestist. Välismaalastele on keelatud kinnisvarade, laevade, äriettevõtete ja väärtpaberite võõrandamine (ost-müük) ja pantimine majandusministri loata. Välismaalasteks seejuures loetakse ka neid saksa rahvusgrupi liikmeid, kes veel Eestist ei ole lahkunud (umb. 1000). Ühtlasi määras valitsus kümnele suuremale, muulasile kuuluvale Tallinna tööstus- ja äriettevõttele kontrollija d-usaldusmehed. Need äriettevõtted, missuguste arv veelgi võivad suureneda, on: kummivabrik „Põhjala“, o/ü. „Kopf“, A/Ü „Kiviõli“, „Estakland“, „A/S M. Luther“, „A/S Rotermann“, kindlustusselts „EKA“, paberivabrik „Koil“, „Volta tehased“ ja köievabrik „John Carri pärijad“. Mitmed nende ettevõtete omanikest on parajasti Saksamaale ümber asumast.

*

Eestirahva „rahalise väärtuse“ on arvestanud välja üks „Posti-

mehe" toimetuse liikmeid A. Tõllassepp, kes sellest kirjutab viimases „Konjunktuuri“ numbris. Põhjalike arvutuste järgi jõuab ta tulemusele, et lapse 15-aastaseks kasvatamiseks Eestis kulub 5099 krooni, 18-aastaseks — 6751 kr. ja 19-aastaseks — 7346 kr. Kui arvestada, et 1934. a. rahvaloenduse järgi oli Eestis 1.126.413 kodanikku, ja et 19-aastaseks kasvata- mise kulud olid ümmarguselt 7500 kr., ja alla 19-aastaste kasvatusel kuludeks keskmiselt 3200 kr., siis saame Eesti rahvasse investeeritud sum- mana 7000 miljonit krooni. Kui meenutame, et Eesti rahva reaalarv on arvutatud 2,2 miljardile kroonile, siis näeme, et Eesti rahvasse endasse in- vesteeritud kapital, 7 miljardit kr., ületab tema reaalarvade väärtuse enam kui kolmekordselt.

*

Sündivus Eestis näitab suure- nemist, olles ees näit. Norra, Rootsi, Inglismaa ja Prantsusmaa omast. Siiski on see veelgi väga madalal tasemel, olles paranenud linnades vaid 12,9-le 1000 el. kohta 1938. a. ja maal püsidis endiselt 18-l iga 1000 elaniku kohta. Eriti on sündivus tõusmas ametnike peres, maal aga, näit. taluperemeeste hulgas, on see veelgi langenud. Sündivus näit. Soomes ja Lätis on märksa suurem kui Eestis. Loodetavasti näitab Eesti sündivus- statistika tõhusat paranemist kohe pä- rast praeguste ebakindlate aegade möö- dumist.

*

Äsjamöödunud tugev pakane ja prae- gunegi üsna keskmine külm on mets- loomade elu tänavu talvel Eestis muutnud raskeks. Seda eeskätt toidu- saamise võimaluste suhtes. Eriti valu- salt annab külm ja sügav lumi end tunda kitsedele. Nõnda teatatakse Pärnumaalt, Viluverest, et seal on kitsed jäänud lausa nälga, mille tagajärjel loomad on nõrkemas. Kuna lumi met- sas on kohati üle poolteise meetri sü- gav, siis on kitsedel liikumine takista- tud ja toidu otsimine raskendatud. Vilu- vere ja Reiu metsades arvatakse praegu nälginud kitsi olevat kogusummas ümmarguselt 200.

Arvestades loomade rasket seis- korda, tegi Pärnu linna metsaülem kor- ralduse, et Reiu ja Viluveres metsnikud kitsedele muretseksid toiduks heinu.

Rohkesti liigub Eesti metsades ringi põtru, kuid ka mitmeid kurjemaid kiskjaid. Metsadevalitsuse loaga korraldati jaanuari lõpus Virumaa metsades paar ilvese jahti, mille kummagi tulemuseks oli 35-kilone ema- ilves. Samades metsades lasksid jahi- mehed ka kaks karu.

*

Eesti laevade kaaperdami- sed Saksa sõjavõimude poolt ei taha vaibuda. Jaanuari lõpus sai Tallinnas teatavaks, et sakslased kaaperdasid ja viisid Königsbergi Eesti aurikud „Ve- ga“ ja „Kessu“ (end. „Eduard“), mis viidi Gotenhafeni (Gdyniasse). Mõ- lemad aurikud olid teel Stokholmi, ja kuna laadungi suhtes olid neil paberid korras, siis laevaomanikud ei karda laadungi konfiskeerimist.

Eesti laevandusele sõda jagas veelgi mõne raske hoobi laevade huk- kumise näol. 7. veebruaril eesti kauba- laev „Anu“ (1421 tn.) jooksis Briti idarannikul miini otsa, 19-liikmelisest meeskonnast kolm said plahvatusel sur- ma, kuna kolm, nende seas ka kapten Raudsoo ühes abikaasaga on kadunud. Kapten Raudsoo oli alles hiljuti abiellu- nud ja oma abikaasaga nii õelda pulma- reisil.

Nädalapäevad hiljem, teel Blythist (Inglismaalt) Göteborgi, Eesti aurik „Linda“ (1548 br.-reg.-tn.) torpedee- riti Põhjameres ja läks põhja. Mees- konna päästis Rootsi aurik „Brigitta“, üks meeskonna liige sai surma, kapten, tüürimees ja mitmed meeskonnaliikmed haavata.

Laev oli ostetud suurelt osalt Rootsi kapitaliga ja oli teinud kogu sõja kestel ohtlikke reise, sõites Skandinaavia ja Inglise idaranniku sadamate vahel.

*

Tallinna sadama läbikäik, võrreldes möödunud aastaga, on käesoleva aasta jaanuarikuus tublisti langenud, mis on tingitud sõjaolukorrast ja erakordselt rasketest jäätõngimustest, sest Balti-

TEMS-i male-
välkturniir
Tallinnas.

Vasakult suurmeister
P. Keres.

mere sadamad on sõna tõsisel mõttes kinni küllmanud. Tallinna sadamas toimub siiski veel sisse- ja väljaliikumine jäälõhkujate abil.

Norra postitalitusele saadud teate kohaselt on kahe Norra laevaga 14. nov. 1939. a. ja 3. jaan. s. a. New Yorgist väljasaadetud post kinni peetud Inglise võimude poolt. Selle posti hulgas olevat ka 11 kotti Eestisse määratud posti.

*

Tallinn sai käesolevas sõjas oma esimese „tuleristimise“ 2. veebruaril s. a., millal üks Eesti sõjaväe õpplennuk Kalasadama kohal sooritas õppelende. Lendude eesmärgiks oli kujutada eesti õhukaitse patareidele märki, mille pihta õhukaitse-meeskonnad tegid sihtimisharjutusi. Lendudest oli ette teatatud Nõukogude Liidu laevastiku Tallinna sadamas viibiva osa juhatusele. Kell 10.55 aga avati lennukile mõnelt sadamas seisvalt Vene sõjalaevalt kahuri-, kuulipilduja- ja püssituli.

Tulistamine lõpetati Eesti sõjaväevõimude vahelisele otsusele. Lendur ja lennuk tulistamisel ei kannatanud, vaid pöördusid terveina tagasi oma aerodroomile.

Osa N. Liidu sõjalaevadelt lastud kahurimürskudest aga ei lõhkenud õhus, vaid kukkus tervena alla Tallinna tänavale ja majadesse. Niisuguseid juhtumeid oli kolmes kohas, Ahju tän. nr. 11, kus mürsk tungis läbi seinaga ja lõhkes ühes tühjas korteris, Narva maanteel nr. 18, kus mürsk läbis Narva maja nurga ja lõhkes siis erilist kahju tegemata, V.-Ameerika tän. nr. 29, kus mürsk lõhkes kõnnitee lähedal, kusjuures sai paremast jalast raskesti haavata 56-a. Helmi Schotter. Mürsud polnud suurekaliibrilised ja ainealine kahju nende lõhkemisest piirdub peamiselt aknalaaside purunemisega.

Välisministeerium samal päeval tegi Eesti saadikule Moskvast ülesandeks avaldada vahejuhtumi puhul protesti N. Liidu võimude ees. 4. veebruaril Nõukogude väliskomissariaat Moskvast andis Eesti saadikule üle noodi, milles avaldatakse kahetsust sündinud eksituse pärast.

*

2. veebruaril möödus Eesti-Nõukogude Vene rahulepingu allakirjutamisest Tartus 20 aastat, mispuhul üks lepingule allakirjutajaist, praegune välisminister prof. A. Piip, esines ringhäälingus kõ-

nega ja viis pära Eesti rahudelegatsiooni esimehe J. Poska hauale.

*

Eesti male-suurmeister Paul Keres saabus peale võidukat matši endise maailmameistri Euwe üle, mis äratas tähelepanu kogu malemaailmas, õnnelikult kodumaale tagasi, kus talle korraldati mitmeid vastuvõtte. Tallinnas korraldas maleselts TEMS suure välkturniiri 41 osavõtjaga. Pärast viietunnilist heitlust tuli esikohale P. Keres, nagu oodata võis, 12½ punktiga võimalikust 13-st. Ta võitis kõik partiid, peale ühe, mis läks viiki.

Samal õhtul toimus P. Keresel auks bankett, millest võtsid osa meie silmapaistvamad maletajad ja maletegelased.

Edaspidi ei olevat P. Keresel ette näha välismaisi turniire, sest see on takistatud sõjaolude tõttu. Keres loodab seega pühenduda senisest suuremal määral ülikoolitööle, et viia oma stuudiumi lõpule. Eesti maletajad aga tunnevad teataval määral suurmeisteri kodumaale jäämisest rõõmugi, kuna nii kujuneb ka eesti oma maletajatel võimalusi temaga jõukatsumiseks ja osaamiseks tema kõrgest mänguoskusest.

*

Eestist lahkunud sakslaste täielise nimekirja sisaldab 15. veebr. ilmunud „Riigi Teataja Lisa“, mis seetõttu on paisunud paksuks üle 300 lehekülje.

Nimekirja lehitsedes on huvitav märkida, missugused silmapaistvamad põlised balti-saksa aadliperekonnad Eestist on lahkunud ja kui arvukad nad on olnud. Esikoht näib olevat siin Stackelbergide käes, keda lahkujate nimekirjas leidub tervelt 88, järgmine arvult on Maydell'ide suguvõsa 75 nimega, siis zur Mühlen'eid 56, Dehn'isid 57, Schilling'eid 49, Hoerschelmann'e 48, Brevern'e 48, Buxhoevden'eid 40, Sivers'eid 35, Ungern-Sternberg'e 28 jne.

Need põlised perekonnad oma arvuga võistlevad isegi päris harilikkude ja sageli ettetulevate saksa nimedega, nagu Hoffmann, keda on nimekirjas 83, Schultz — 70, Schmidt — 64, Thomson — 58, Peterson — 45, Koch — 36

jne. Rekordiliselt on siiski Walter'eid — tervelt 96.

Saksamaale asujate seas leidub õige palju ka eesti nimedega perekondi, nagu Nurmela, Niineste, Nirk, Nurm, Nõges, Türnpuu, Üksküll, Sosaar, Kuus (arvult 12), Kask, Kasak, Kasik, Saar, Sass, Soomaa, Pärnsöö, Kurvits jne., üldse kokku ümmarguselt 300 nime.

Ei puudu nimekirjas ka arvukas kogu puht vene nimesid, nagu Pavlov, Gordejev, Golikov, Kusmanoff, Kusmin, Kusnetsov, Kossov, Kaslovsky jne.

Võib küll väita päris õigustatult, et nende Saksamaale ümberasujate seas, isegi nendes, kes kannavad saksa nime, voolab võrdlemisi vähe saksa verd, sest juba sajandeid on nad oma ridu täiendanud eestlastest juurdetulijate — n. n. „kadakate“ — kaudu. Uurimused isegi paljude aadlikkudest sakslaste sugupuujuures viivad välja eestlastest esiisade juurde. Jääb nüüd üle loota, et nende väheste sakslaste juures, kes veel Eestisse jäid, toimub tagasirahvustunise protsess, kuna Saksamaa lubab nende vastu enam vähematki huvi mitte tunda.

*

Eelkokkuvõtetal on jaanuari väliskaubanduse bilanss kujunenud üldjoontes eelmise aasta sama kuu tasele. Kogused on niihästi sisse- kui ka väljaveo osas veidi väiksemad eelmise aasta arvudest, kuid väärtuselt, paremate hindade tõttu, jääb püsima endine tase. Möödunud aasta jaanuaris ulatus sissevedu 6,9 miljonile kroonile, väljavedu 7,8 miljonile kroonile, andes seega väliskaubanduse esimesel kuul 0,9-kroonise aktiviteedi.

Sõjaolude tõttu on väliskaubandus nüüd märksa raskem kui eelmisel aastal samal ajal. Paljud turud on täiesti ära langõnud. Seetõttu on osutunud vajalikeks kohandada väliskaubandust uutele oludele. Kõigele sellele on veel seltsinud erakordselt rasked jääolud, mis takistavad kaupade liiklemist.

Vaatamata sellele on suudetud teostada siseturu varustamist importkaubaga, samuti on pidevalt toimunud ka väljavedu.

*

Sõjaminister kindral-ltn. N. Reek,
kes 1. veebruaril k. a. sai 50-aastaseks.

Eesti kirikus äsja lõppenud sisetüli järeloona nüüd selgus, et end. piiskop prof. H. B. Rahamägi, kelle abielulahutussoov oligi tüli otseseks põhjustajaks, mille tõttu ta ka piiskopitoolilt tagandati, juba ongi saanud lahutuse, abielu deskohe uuesti surnud piiskopi J. Kuke lesega.

Laulatus toimus Keilas kitsamas ringkonnas õige tagasihoidlikult.

*

Eksitus Nõuk. Vene lennukiga juhtus 17. veebruaril Tallinnas, mil sadamas seisvatelt Nõuk. Liidu sõjalaevadelt avati kahurituli ühele lennukile, mis lendas Paljassaare kohal ja mille kuuluvust lennuki suure kõrguse tõttu esialgu ei saadud kindlaks teha. Hiljem, kui lennuk laskus madalale, selgus, et see kandis Nõuk. Liidu lennukiväe tunnusmärke. Tulistamine kestis umbes 5 minutit. Kuna see toimus mere suunas, siis ei tekitanud allalangenud

mürsukillud mingit kahju. Lennuk nähtavasti viga ei saanud.

*

Lennukiga Ruhnu haige sõduri järele asuti 17. veebr. Tallinnast, kuna jääolude tõttu ühendus Ruhnu saarega oli katkenud ja sõdurajateenija, kes oli haigestunud arvatavasti tüüfusesse, vajab kiiret arstiabi. Esimesi juhiseid haige ravimiseks anti üle saarele Pärnust raadio teel. Lennuk viis Ruhnu ka alalise velskeri.

*

Raua säästmise võimalusi selgitama asus riigi ratsionaliseerimiskomitee, kuna raua saamine välismaalt on praegu osaliselt raskendatud, ja kuna raua kokkuvõid, eriti ehitustegevuses, säästaks tunduvalt suuri summasid ka rahvamajanduslikult, eeskätt nimelt välisvaluutas. On leitud, et senisest tõhusamat ehitusraua kokkuvõidu saab teostada ehitustes laekonstruktsioonide ümberkujundamisel.

*

Eesti kunstnikud üritavad professionaalset ühinemist, kuna tahetakse teha lõpp seni aastaid kestnud killunemisele mitmesugustesse eriühingutesse. Tallinna kunstnikud selleks juba on ühinenud Eesti Kujutatavate Kunstnike Keskühingu ümber, ning läbirääkimised olid käimas ka provintsi suurima kunstnikekoondise, Tartu „Pallase“ juhatusel, selle organisatsiooni liitumise eesmärgil Keskühinguga. „Pallase“ peakoosolek 16. veebruaril aga leidis, et pole arvestatud „Pallase“ seisukohti ühinemiseks, ja loobus kokkuleppe tekstile allakirjutamiseks volituste andmisest.

*

Nahaparkimisainet kodumaalt, ilma et selleks peaks kasutama sisseveoaineid ja kulutama välisvaluutat, saab kuusekoorest, leiti veebr. keskpaiku Loodusvarade Instituudis Tallinnas toimunud nõupidamisel. Juba kevadel asutakse hoogsale kuusekoore korjamisele ja ekstraheeritakse sellest parkaine, mistõttu Eesti nahatööstus muutub märksa vähem olenevaks välisurgudest.

*

Tartu „Vanemuine“ saab tänavu 75-aastaseks. Juubeliks, mis peetakse sügisel, 21. ja 22. septembril, asuti tegema eeltöid. „Vanemuine“ asutati 1865. a. vaimuliku laulukoori nime all, kuna teisiti poleks seltsi ellukutsumiseks saanud luba. Nõnda ärkamisaja koidikul sündinud esimene eestiselts on vahemikus läbi elanud palju tuuli ja tormi, kuid on kõigi vintsutuste kiuste võinud kujuneda Eesti vanale ülikoolilinnale väarikaks kunstitempliks-teatriks.

*

1. veebruaril pühitses oma 50. sünnipäeva praegune Eesti sõjaminister kindralleitnant Nikolai Reek. Juubilar on sündinud Tallinnas, alghariduse saanud Tapa raudteelaste koolis, lõpetanud 1917. a. Nikolai sõjaväeakadeemia, Vabadussõjast osa võtnud 5. polgu ülemana, 1. ja 3. diviisi staapide ülemana, hiljem olnud mitmel korral sõjaministriks, ning on avaldanud ka rea töid ja artikleid sõjaasjanduse alalt. Praegu on ta sõjaministriks, alates 12. oktoobrist l. a.

Väliseestlase ajakiri on

„NÄIDAIL PILDIDIS“

ilmub 2 korda kuus
mitmevärvivase-
sügavtrükis.
Toob kodumaa
sündmused üle-
vaatlikult **piltides**
ja on hädavajali-
seks sidepidajaks
kodumaaga igale
väliseestlasele.

Tellimishind aastas välismaale Ekr. 7.50, poolaastas Ekr. 3.75

Kanada Rahvusvahelise Sõpruse Ühingu Hamiltoni osakonna käsitöönäitusel esinenud riikide esindajad rahvusriietes.

Istuvad vasakult Eesti esindajad prl. L. Kuuse ja pr. A. Poellhuber.

Organiseeritud Välis-Eesti.

Kuidas pühitsetakse Vabariigi aastapäeva välismaal.

Viletsatest postioludest hoolimata on Ühingu seni saabunud lähematest välisestlaste keskustest teateid, mis kõnelevad, et Vabariigi aastapäeva kavatakse kõikjal pühitseda õige pidulikult.

Belgia Eesti Rahvuslik Selts kavatab korraldada piduõhtu basaariga ning on kodumaalt tellinud „Kodukäsitöö“ esemeid ja muid kodumaa saadusi, mida kavatakse basaaril müüa.

Ka Stokholmi Eesti Seltsil, nagu kuuleme, on kavatus Vabariigi aastapäeval korraldada suuremat koosviibimist, kus arvatavasti esineb meie kuulus tenor Eedo Karrisoo.

Riia eestlased on Vabariigi aastapäeva igal aastal pühitsenud suure pidulikkusega ja ka käesoleval aastal on selleks tehtud palju eeltoid.

Lätis elutsevad eestlased on mitmes keskses otsustanud pidulikult tähistada Eesti Vaba-

riigi aastapäeva. Suurejoonelisemalt tahab meenutada aastapäeva Ape Eesti Haridusselts, kes kutsub kohale ka külalisi Eestist, kes esinevad päevakohaste kõnedega. Pärast aktust kannab Ape Eesti Haridusseltsi näitetrupp ette A. Antsoni näidendi „Orduaja lõpp“.

Vabariigi aastapäeva puhul kavatakse mõned Aluksne Eesti Haridusseltsi tegelased sõita Tallinna, et võtta osa kohalikest pidustustest ja arutada Välis-Eesti Ühingu organiseerimise ning koostöö küsimusi.

Harbiini Eesti Selts teatas, et Harbiini eestlased korraldavad Eesti Vabariigi aastapäeva pühitsemist, kuid, kuna ajad on rasked, siis kujunevad pidustused tänavu tagasihoidlikumaks.

Ookeanitagustest maadest pole saabunud veel teated Vabariigi aastapäeva pühitsemise kavatsustest, kuid võib kindlasti nentida, et ka seal on tehtud eestlaste poolt rohkesti ettevalmistusi aastapäeva heaks kordaminekuks.

Aluksne Eesti Haridusseltsi

üldkoosolek peeti 4. veebruaril k. a. Koosolekul valiti seltsi esimeheks senine juhatuse liige Nikolai Vint ning juhatuse liikmeteks: Juhani Tiro, pr. Irmgard Tiro, Jakob Tõugjas, A. Klaassepp, G. Grünthal, D. Metum, A. Kass ja Aluksne eesti algkooli juhataja K. Veber.

Aluksne Eesti Haridusselts korraldab Vabariigi aastapäeval pidu, mille sissetulek läheb ostetud seltsimaja võlgade katteks. Ühtlasi korraldab selts märtsi algul näitekunsti kursuse Eesti Haridusliidu instruktori juhatusel. Kursuse korraldamist toetas rahaliselt Lõuna-Eesti Kultuurühing.

Stokholmi Eesti Seltsi tegevusest.

17. jaanuaril pidas Stokholmi Eesti Selts oma aasta-peakoosoleku. Liikmeid oli ilmunud rõõmustavalt rohkesti. Möödunud aasta tegevusaruandest selgus, et seltsil oli tegevliikmeid 50. On korraldatud 8 üldkoosolekut ühes koosviibimistega, 2 piduõhtut ja 1 väljasõit. Liikmete osavõtt koosolekuist ja koosviibimistest on alati olnud rohkearvuline.

Uude juhatusse valiti: esinaiseks pr. Alice Malmkvist, abiks pr. Ally Barren. Sekretäriks prl. Soja Piht (endine) ja abiks prl. A. Kleinberg (endine). Laekuriks prl. Hanna Gudmundson (endine) ja abiks pr. Lilly Borg (endine).

Selts püüab jätkata senist tegevust. Esimeses järjekorras on kavatsusel Eesti iseseisvuspäeva väärikas pühitsemine 24. veebruaril s. a., ja palju muud.

Nagu selgub seltsi aastaaruandest, oli seltsil liikmete arv 1939. a. 50, neist 43 naisliiget ja 7 meesliiget. Uusi liikmeid tuli aasta kestel juurde 21 isikut, neist 20 naist ja üks meesliige.

Selts on korraldanud 8 üldkoosolekut ühes koosviibimistega. Osavõtt koosolekuist on olnud alati elav ja rohkearvuline. Koosolekust, mis peeti 4. oktoobril pr. Landeliuse korteris, võttis osa ka härra minister Laretei, kes pikemas kõnes andis ülevaate kodumaa poliitilisest ja majanduslikust olukorrast. P. s. korraldati üks väljasõit, nimelt 1. mail Stokholmi lähedale Tollare Ardeni, millest võttis osa 30 isikut, teiste hulgas „Estonia“ kapten härra Ylo. Välis-Eesti päeval, 26. novembril korraldati piduõhtu, millest osavõtjaid oli 105 isikut, teiste hulgas ministriproua A. Laretei. Ja viimati korraldas selts koosviibimise jõulupuuga 7. jaanuaril s. a., osavõtjaid oli umbes saja ümber.

Peale selle korraldas selts oma liikmete hulgas korjanduse Petseri tuleõnnetuses kannatada saanute heaks. Kokku saadi 199 krooni 35 ööri, missuguse summa seltsi esinaine pr. Landelius andis üle vastavale komiteele Tallinnas.

Seltsi uueks postiaadressiks on nüüd: Eesti Selts Stokholmis, c/o. H. Gudmundson, Odengatan 56, Stockholm, Sverige.

Eestlaste teeõhtu Brüsselis.

B. Eesti Rahvuslik Selts korraldas Brüsselis 31. jaanuaril k. a. seltsi ruumes teeõhtu, millest paluti osa võtma parajasti Brüsselis viibinud välisministeeriumi administratiiv-juriidilise osakonna direktor E. Kirotar ja E. V. esindaja Pariisis, nõunik A. Pallo. Kohal olid veel asekonsul dr. A. Massakas, prl. O. Gutmann ja umbes paarkümmend seltsiliiget.

Prl. M. Puurmann ütles seltsi juhatuse poolt tere tulemast, eriti kõrgele külalisele kodumaalt.

Koosviibijate üldist soovi tabades direktor E. Kirotar rääkis E. vabariigi praegusest seisundist, päevaküsimusist ja meeleoludest kodumaal ning andis edasi härra välisministri tervitusi. Kõnet jälgiti suure huviga, kuna see sisaldas veenvaid vastuseid kõigile Belgias elavate eestlaste seas üleskerkinud kahtlusile ja küsimusile kodumaa oludest.

Peale mõnetunnilist sõbralikku koosviibimist lauldi lahkuvale külalistele „... me loodame, et lahkumine on veel kord jällenägemine!“

Berliini eestlased tegutsevad endiselt.

Berliinis elab kaunike arv eestlasi, kelledest 76 on koondunud Berliini Eesti Seltsi ümber. Selts pidas neil päevil koosoleku, mida juhatas Eesti peakonsul D. Treude ja millel seltsi uueks esimeheks valiti senine kirjatöömataja üliõpilane R. Urla. Abiesimeheks valiti seltsi kauaaegne tegelane A. Kippasto, kirjatöömatajaks A. Reinomägi, kirjatöömataja abiks prl. G. Lauristin, laekuriks pr. H. Pirts ja laekuri abiks J. Luterus. Revisjonikomisjoni kujundavad L. Ratassepp, G. Mägar ja prl. Seller. Peakooolekust võttis osa 38 liiget.

Berliini Eesti Seltsi liikmed käivad nüüd igal kesknädalal koos kohvik „Wieni“ klubiruumides (Kurfürstendamm 26), kus seltsile kell 8 õht. peale on reserveeritud avar saal. Osavõtt koosviibimisest on elav ning uus juhatuse kavatses tõsta huvi veel järjekindlate ettekannetega.

Välis-Eesti päeva pühitsemine Buenos Aires'es.

Eelmiste aastate eeskujul pühitseti Välis-Eesti päeva Buenos Aires'is Eesti Seltsi „Estonia“ poolt ka tänavu. Pidul korraldati seltsi ruumes ja osavõtt sellest oli kaunis rohke. Eeskavas olid rahvalaulud seltsi laulukoori poolt hr. Mägi juhatusel ja päevakohane kõne asekonsul T. Gutmann'ilt, kes oma kõnes andis ülevaate ka kodumaa viimaseist sündmusist.

Ühes Välis-Eesti päevaga pühitseti samal õhtul ka seltsi „Estonia“ aastapäeva.

Tujurikkas ja sõbralikus õhkkonnas kestis pidu hilisööni.

Mitmesugust.

TEADAANDE KORRAS EI PÄÄSE ENAM EESTI KODAKONDSUSSE.

Vabariigi valitsus vaatas läbi ja andis kodakondsuse teostamise seaduse muutmise määruse, millega kaotavad kehtivuse sama seaduse § 4 p. 7. ja 4. peatükk Eesti kodakondsusse tagasiastumise kohta teadaande korras.

Selle tagajärjel ei või tulla enam rakendamisele kodakondsuse seaduse teostamise määruse 4. peatükk, mis käsitleb teadaande korras tagasiastumist Eesti kodakondsusse.

LAHKUMINE EESTIST MUUTUS RASKEMAKS.

Sõjavägede ülemjuhataja määrusega välispassi andmise ja välismaale sõidu kohta nõutakse nüüd siseministeriumi luba Eesti kodanike lahkumiseks riigi piiridest. Siseministeriumil on õigus keelata üksikül Eesti kodanikel lahkuda riigi piiridest. Välispassi andmisel kaalutakse iga juhust eraldi.

Meremeestele antakse välispassi ainult Eesti laevadel sõitmiseks. Meremees, kes soovib saada passi, peab esitama vastava avalduse ning lisama eelmuinsterdamise tunnistuse ja laevaühisuse või laevaomaniku kirja. Meremeestele antava välispassi kehtivus oleb sellest, kui kaua sõit laeval kestab.

SAABUNUD JA LAHKUNUD VÄLISEESTLASI.

Jaauari lõpul lahkusid viimased väliseestlased, kes möödunud aastal olid saabunud kodumaale külastäkäigule. Austraaliasse sõitsid prl. Pärja Kõivupu ja pr. Lully Seeger. Esimene sõitis üle Saksamaa, kama viimane, olles Inglise kodanik, pidi reisi alustama läbi Venemaa Itaalia kaudu.

Rootsi-Ameerika lüiniga sõitsid üle Rootsi Põhja-Ameerikasse Aleksander Reiman ja prl. Auguste Kalmet.

31. jaanuaril lahkus kodumaalt ning siirdus üle Saksamaa ja Itaalia New Yorki tagasi ühingu liige pr. Hilda Raud-Röhrich.

VÄLIS-EESTI ÜHINGU TEATEID.

Välis-Eesti ühing saatis Eesti Vabariigi aastapäevaks kõikidele organisatsioonidele ja ühingu usaldusesindajale teoseid „Eesti Vabariigi President Konstantin Päts“ ja „Eesti — 20 a. iseseisvust“.

Aasta algul, nagu tavaliselt, astus rohkesti väliseestlasi ühingu liikmeks. Ühingu juhatuse poolt võeti vastu järgmised uued liikmed: Aardema, Immo, ühõpilane, Buenos Aires.

Arva, Theodor, ametnik, Buenos Aires.
Hamburg, Eduard, ärimees, Buenos Aires.

Horn, Eلفriede, Buenos Aires.
Idam-Ilupmägi, Helene, masseerija, Buenos Aires.

Josing, Olga, Tallinn.
Kelk, Peeter, rohuteadlane, Tallinn.
Kipper, John, puusepp, New York.
Kunila, Vladimir, autojuht, Harbiin.
Laan, Hugo, tolli abiinspektor, Haapsalu.
Laan, Roland, ametnik, Tallinn.
Markov, Benjamin, juurdelõikaja, Buenos Aires.

Maksimov-Reiman, Gleb, mädetehnik, Harbiin.

Muul, Jüri, NMKÜ peasekretär, Tartu.
Mürsep, Aleksander, ärimees, Buenos Aires.

Mürsep, Faby, joonestaja, Buenos Aires.
Oiderman, Friedrich, pensionäär, Harbiin.

Ojassaar, Rudolf, „Estonia“ vanem lavatööliline, Tallinn.

Olak, Paul, „Estonia“ teatri direktor, Merivälja.

Pallon, Arved, mehaanik, Harbiin.

Pedai, Elsa, Harbiin.

Pettai, Johan, juurdelõikaja, Buenos Aires.

Ploompuu, Evald, Buenos Aires.

Post, Herman, maalritööde ettevõtja, Buenos Aires.

Pujato, Fromhold, Buenos Aires.

Püvi, Viktor, ametnik, Buenos Aires.

Rümmel, August, maamõõtja, Tallinn.

Saster, Oskar, ametnik, Buenos Aires.

Stopelman, Eduard, klaverihäällestaja, Harbiin.

Talvik, Eduard, graafikatööstur, Tallinn.

Tassa, Agathe-Emilie, raamatupidajamajahoidja, Helsingi.

Torokvei, ametnik, Buenos Aires.

Tõrs, Oskar, meremees, Buenos Aires.

Vals, Samuel, tehnik, Harbiin.

KIRJUTISE „MÖTTEID P.-AMEERIKKA EESTLASTEST“

täienduseks teatab meile Baltimore'i eestlane John Roosman: „Kui silmas peame Põhja-Ameerika esimese rahvaloenduse statistiku andmeid, mis oli üldse esimeseks rahvaloenduseks Põhja-Ameerika ühendriikides 1790. aastal, siis selgub, et P.-Ameerika ühendriikides elas sel ajal 10.000 Vene riigi kodakondsusest isikut, kelle hulgas kahlemata oli ka palju eestlasi. Praegu asub Baltimore'is ühes pealinnaga ja ümbrusega 11 eesti perekonda, kokku 45 hinge, 21 eesti segaabiellust perekonda, kokku 78 hinge, ja 55 vallalist. Nende seas on isikuid, kes on siin elanud üle 50 aasta.“

KIRJANDUSLIKKE UUDISEID.

O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastusel“ on ilmunud:

„Eesti Rahvaleksikon“, 7. vihk. Toim.: J. Roos, O. Urgart, J. Piiper, J. Kii-
vet, E. Elisto ja M. Vellema. Vihu sisu:
IV+96 lk. teksti u. 2700 artikliga, 4 kriit-
tahvli peam. kunstipiltidega, 2 värvilist tahv-
lit maailma riikide lippudega, kokku 106 lk.;
tekstis 70 selgitavat joonist ja pilti, lisaks
kriittahvleil 18 pilti, kokku 88 illustratsiooni.
Mitmekülgse rahvaentsüklopeedia püüab
teos anda kõike vajalikku ühes ning ainuke-
ses käsiraamatus. Teos ilmub üldse 12 vi-
hus, ettetellimishind 15 krooni.

K.-Ü. „LOODUSE“ ROMAANIVÖISTLUS.

Käesolevaga kuulutab k.-ü. „Loodus“ oma
20-aastase äritegevuse tähistamiseks välja
X algupäraste romaanide võistluse ja kutsub
kõiki eesti kirjanikke rikastama meie kirjan-
dust väärtuslike algupäraste romaanidega
ning saatma neid võistlusele. Aine valikus ja
käsitluslaadis on jäetud autoreile vabadus.
Romaani all tuleb mõista tööd selles ulatuses,
mis meie kirjanduses on romaani piiriks
välja kujunenud.

Võistluse tingimused on järgmised:

1. Käsikirjade suurus võib olla 300.000—
600.000 täheruumi.

2. Võistlusele saadetud töödest tulevad hin-
damisele ainult niisugused romaanid, mis pole
paljundamise teel avalikkusele seni veel tulta-
vaks saanud.

3. Tööd tulevad võistlusele saata aadressil:
K/Ü „Loodus“, Tartu, Ülikooli 18. Töö kui ka
selle juurde lisatud ümbrik peavad kandma
mingit varjunime või märgusõna, kuna autori
enese tõeline nimi ja aadress sisaldugu maini-
tuid sulatud ümbrikus.

4. Läbivaatamisele tulevad ainult kirju-
tusmasinal kaheksandik-kaustas või
DIN A 4 (21×29,7 cm) formaadis, lehekülje
ühele poolele vähemalt ühe tähe kõrguse rea-
vahega selgesti kirjutatud käsikirjad.
Segaselt kirjutatud käsikirjad jätetakse kui
tingimustele mittevastavad võistlusest kõr-
vale.

5. Tööde vastuvõtmise viimaseks
tähtpäevaks on 25. august
1940. a.

6. Käsikirjad, mis ei vasta eeltähendatud ro-
maanivõistluse nõudeile ja pp. 1—5 üllesetatud
tingimustele, võib žürii jätta võistlusest kõr-
vale.

7. Žürii koosseis avaldatakse hiljemalt 1.
juuniks 1940.

Žürii avaldab oma otsuse 25. septembriks
1940. a. Enne seda tähtpäeva ei pea žürii ega
kirjastus autoritega mingisugust kir-
javahetust ega läbirääkimisi.

9. Auhindadeks maksetakse K/Ü „Looduse“
poolt 2250 kr.: 1000 kr. esimeseks, 750 teiseks
ja 500 kr. kolmandaks auhinna, kolmele
võistlusel parimaks tunnustatud käsikirjale.

10. Žürii võib oma äranägemisel jätta mõne
auhinna välja andmata või K/Ü „Looduse“
nõusolekul määrata mõnd auhinda rohkem kui
üks, samuti üldse loobuda auhindade välja-
andmisest, kui võistlustööde kirjanduslik tase
on niivõrd madal.

11. Maksetud auhinna arvel on K/Ü „Loo-
dusel“ õigus iga auhinnatud tööd trükkida
ning levitada 1300 eks.; kui K/Ü „Loodus“
trükkib auhinnatud töid üle 1300 eks., siis
maksab ta iga ületrükitud eksemplari eest au-
torile honorariks 20 prots. brošeeritud raama-
tu kaane hinnast.

12. Auhinnatud teoste järgmiste trükkide
avaldamiseks on K/Ü „Loodusel“ eesõigus.

13. K/Ü „Loodusel“ on eesõigus kokkulep-
pel autoriga kirjastada ka võistlusest osavõt-
nud, kuid auhindamata jäänud töid, kui žürii
poolt on nad tingimisi tunnustatud trükkikõlvu-
listeks.

K/Ü „LOODUSE LASTEKIRJANDUSE- VÖISTLUS.

(Nooremale astmele.)

Käesolevaga K/Ü „Loodus“ kuulutab välja
võistluse eestikeelse algupärase lastekirjan-
duse rikastamiseks. Võistlevatele autoreile jääb
vabadus teema valikuks, kuna teose aine peab
olema kodumaaline ning kodukohaline ja oma
käsitlusviisiga lastesse koduarmastust, elu-
rõõmu ning teotahet sugereeriv.

Võistluse tingimused:

1. Teose suurus võib olla umbes 15000—
60000 täheruumi.

2. Võistlusele saadetud töödest tulevad hin-
damisele üksnes niisugused teosed, mis pole
avalikkusele varemalt veel tuttavaks saanud.

3. Võistlustöö tuleb saata aadressil: K/Ü
„Loodus“ — Tartu, Ülikooli 18. Töö kui ka
selle juurde lisatud ümbrik peavad kandma
mingit märgusõna, kuna autori enese tõeline
nimi ja aadress sisaldugu mainitud sulatud
ümbrikus.

4. Läbivaatamisele tulevad ainult kirju-
tusmasinal kaheksandik-kaustas või
DIN A 4 (21×29,7 cm) formaadis, lehekülje
ühele poolele vähemalt ühe tähe kõrguse rea-
vahega selgesti kirjutatud käsikirjad.

5. Tööde vastuvõtmise viimaseks tähtpäe-
vaks on 3. mai 1940. a.

6. Käsikirjad, mis ei vasta eeltähendatud
nõudeile, jäävad võistlusest kõrvale.

7. Žürii koosseis avaldatakse hiljemalt 1.
märtsiks 1940.

8. Sellel võistlusel parimaks tunnustatud
teoste eest maksab K/Ü „Loodus“ viis au-
hinda: I — 250 krooni, II — 200 krooni, III
— 150 krooni, IV — 100 krooni, V — 50 kr.,
omandades sellega ühtlasi õiguse kirjastada
auhinnatud teoseid kuni 4000 eksemplarini.

9. Žüriil on õigus oma äranägemisel jätta
mõni auhind välja andmata või kirjastuse
nõusolekul määrata mõnda auhinda rohkem
kui üks.

10. Zürii avaldab oma otsuse hiljemalt 1. juunil 1940. a. Enne seda tähtpäeva ei pea kirjastus autoritega mingit kirjavahetust.

11. K/Ü „Loodusel“ on õigus auhinnatud käsikirjade trükkivalmis seadmisel neid oma äranägemisel redigeerida ja illustreerida vastavalt sisule ning ühtlusele.

PEREKONDLIKKE SÜNDMUSI VÄLISEESTLASTE SEAS.

Aastavahetusel purjetasid abielusadamasse Baltimore'i Eesti Seltsi liikmed prl. Dorothea Luht, kes abiellus Rex Rudolf Snider'iga, ja prl. Anna Põldeots, kes abiellus Georg Rosenblat'iga. Baltimore'i Eesti Selts loodab, et noorpaarid ka tulevikus innukalt võtavad osa seltsitegevusest.

SURMA LÄBI LAHKUNUD VÄLISEESTLASI.

Möödunud aasta lõpul suri Los Angeleses raske autoõnnetusjuhtumi tagajärjel Suure-Jaanist pärit olev eestlane Theodor Linde. Kadunu rändas Eestist välja 1920. aastal ning tegutses viimasel ajal Kalifornias ärialal.

KAHE EESTI LAEVAJUHI HAUAD MALTAS.

Möödunud sügisel surid Maltas aurik „Maia“ kapten J. Lepni ja aurik „Lake Geneva“ 1. tüürimees A. Kallas. Nüüd ot-

sustas Käsmu laevakontor kapten Lepnile Malta saarel püstitada hauasamba, kuna tüürimehe Kallase samba jaoks panid raha kokku aurik „Maia“ juht ja meeskond. Nii jäädvustatakse kahe maailmameresid vallutanud eesti meremehe mälestus kaugel võõrsil.

KURSISEDEL.

20. veebruaril 1940. a.

		Ost.	Müük.
1 Ingl. naelsterl.	Ekr.	16.65	Ekr. 17.25
1 U. S. A. dollar	„	4.17	„ 4.23
100 Saksa marka	„	167.50	„ 170.50
100 Soome marka	„	—	„ 8.59
100 Rootsi krooni	„	99.50	„ 100.50
100 Taani krooni	„	80.75	„ 81.75
100 Läti latti	„	77.75	„ 79.50
100 Leedu eitti	„	67.75	„ 69.25
100 Prantsuse franki	„	9.40	„ 9.70
100 Šveitsi franki	„	94.00	„ 96.00
100 Belgia belgat	„	70.50	„ 72.00
100 Itaalia liiri	„	21.25	„ 21.75

ÕIENDUS.

Möödunud aasta viimasel numbris lk. 291 on minu artiklis „Ameerika eestlastest“ teise veeru 6. reas trükitud „W a k s t a s“, peab olema D a k o t a s.

H. H.

„Organiseeritud Välis-Eesti, album II“,

mis sisaldab 3. ülemaailmse Välis-Eesti kongressi ning kõikide Välis-Eesti organisatsioonide andmeid, on müügil Välis-Eesti Ühingus.

Teose hind: välismaal kr. 1.—, Eestis, Lätis, Leedus ja Soomes — \$ — .50 c.

Vastutav toimetaja: Jaan Mölder, tegevtoimetaja: Ed. Riisna; talitusjuht B. Tiido. Ajakiri „Välis-Eesti“ ilmub Tallinnas iga kuu kord.

Tellimishind: välismaal \$ 1.— (Ekr. 4.20 või vastav summa kursisedeli järgi muus rahas) aastas; Eestis, Lätis Soomes ja Leedus Ekr. 2.50 aastas.

Väljaandja: Välis-Eesti Ühing, V.-Posti 8, ehk postkast 100, Tallinn. Telefon 449-43. Tallinnas, 23. veebr. 1940. a.

O.-ü. „Vaba Maa“ trükk, Tallinnas, 1940. a.

*Kes palju tahab,
valib ainult ühe!*

Kes tahab peale päevauudiste näha elu
tema mitmekesistes avaldustes, kes ot-
sib kirjutisi mitmelt huvialalt, kes tahab
teada kõiki kodumaa sündmusi, kes
oskab hinnata mõnusat nalja ja häid
jutte, see

tellib ainult „Rahvalehe“

„Rahvaleht“ maksab tellides välismaale 1,15 dollarit kuus.

Address: Tallinn, Estonia, Pikk 54-58.

Igal teisel eestlasel on sugulasi välismaal, kes huviga
jälgivad kodumaa sündmusi, sellepärast tellige neile

väliseestlaste **«VÄLIS-EESTI»**,
kuukiri

mis tõetruult valgustab kodumaa olusid, sündmusi ja
päevauudiseid ning sisaldab ka huvitavaid kirjutisi
väliseestlastelt kogu maailmas.

**Lugeses «Välis-Eestit» rändate vaimus läbi kogu
maailma!**

Kuukirja «Välis-Eesti» tellimishind aastaks on kr. 2.50
kodumaal, Lätis, Leedus ja Soomes ning \$ 1. – välismaal.

Väljaandja

Välis-Eesti Uhing
V. Posti 8, Tallinn.

Kauni kodu

võimaldab LUTERMA vineer

Lagede katmiseks on moodsam ja odavam materjal Luterma kase- ja männivineerplaadid koos vajalike liistudega.

Siseruumide katmiseks pakub mitmekesiseid võimalusi Luterma kase-, tamme- ja männi-vineerpaneel.

Vineerparketi tarvituselevõtt märgib moodsas sisearhitektuuris täiesti uut suunda. Kaunitoimeline on Luterma saare-vineerparkett.

Luterma vineeruksed kase-, tamme-, saare- ja männipuust on kaunid ja otstarbekohaseimad siseehitusteks.

A/S A. M. LUTHER'I saadusi müüakse ja nendega võib tutvuda:

A/S A. M. Luther'i esinduskaupluses: Tallinn, Vana-Posti 9, telefon 446-16, plaatide müügikohas: TALLINN, Pärnu maantee 69, telefon 482-60.

Esindustes: Tartus: Tartu Eesti Majanduse Ühisus, Suurturg 9, tel. 35-70.
Pärnus: A/S Heinr. Puls, Kuninga 19, tel. 2-56.
Võrus: Joh. Salveste, Jüri 24, tel. 1-32.
Petseris: Paul Mägi & E. Nassar, Turuplats 16, tel. 1-15.
Türil: Türi Majandusühing, Viljandi 7, tel. 76.
Viljandis: Lossi 30, tel. 1-59.